

de12Landschappen

Jaarverslag 2009
De12Landschappen

Inhoudsopgave

1 Voorwoord	3
2. Bestuursverslag	4
3. Wie is De12Landschappen?	9
4. Belangrijkste ontwikkelingen en resultaten	17
5. Beïnvloeden beleid is maatschappelijke taak	18
6. Het werk van de Landschappen in beeld	27
7. Relaties en partnerships voorwaarde voor succes	28
8. Goed faciliteren leidt tot méér dan de som der delen	32

Bijlagen

Organogram werkorganisatie	35
Samenstelling Bestuur	36

Begroting 2010	40
-----------------------	----

1 Voorwoord

Mijn Landschap, natuur dichtbij

Er viel weer genoeg te doen, het afgelopen jaar. Vanuit het samenwerkingsverband van de twaalf Landschappen is uiteraard veel energie gezet op de doorlopende, o zo belangrijke dossiers EHS en Natura 2000. Beide zijn van groot maatschappelijk belang en baren zorgen. Zo loopt de EHS-realiseringsdiscussie naar verwachting vertraging op en is bij Natura 2000 onder meer sprake van een langlopende discussie rond ammoniak. De economische crisis heeft het debat rond natuur zeker aangewakkerd, maar niet op een manier die de kwaliteit van onze leefomgeving ten goede komt. Zo resulteert de discussie over de rol van particulier natuurbeheer in een remmend effect op de grondaankoop en wordt nog steeds gesoebad over de nieuwe subsidieregeling voor het beheer. Niet alleen natuurbeheerders, juist ook politici en beleidsmakers zouden zich meer dan ooit het grote maatschappelijke belang van zaken als EHS en Natura 2000 moeten realiseren. De 12 Landschappen heeft dan ook veel tijd gestoken in deze dossiers.

Het samenwerkingsverband De 12 Landschappen heeft in het verslagjaar veel energie gestoken in Natura 2000 en de EHS. Ook vanuit andere programma's, projecten en pilots is stevig ingezet om het thema landschap nadrukkelijk op de agenda te krijgen, zowel politiek en beleidsmatig als in de uitvoering. De combinatie van politieke en publieke aandacht blijft hard nodig om het herstel en behoud van het landschap te financieren. Om die reden zijn ook de pilots rond het landschapsfonds en de streekrekening in 2009 gevoed door De 12 Landschappen.

De actuele aandacht voor water en klimaat is een kans voor natuur en landschap. Het vergroten van de klimaatbestendigheid van ons land kan immers mede worden gerealiseerd door ecologische projecten. De inzet van De 12 Landschappen op dit thema leidde in 2009 tot het ondertekenen van het convenant Klimaatbuffers door zeven landelijke groene partners, met wie we komende tijd projecten gaan initiëren. Ten slotte is er op het gebied van de cultuurhistorie verkennend aangehaakt bij een aantal landelijke gebeurtenissen, waaronder de ontwikkelingen rond de particuliere historische buitenplaatsen.

Als samenwerkingsverband konden we in 2009 een significante bijdrage leveren aan het realiseren en behouden van natuur en landschap in Nederland. Dat was mede dankzij de steun van de Nationale Postcode Loterij, het Prins Bernhard Cultuurfonds, de Rabobank en het ministerie van LNV. Wij prijzen ons gelukkig met het feit dat we door hun financiële bijdragen mooie plannen en dromen daadwerkelijk kunnen realiseren.

Het is kenmerkend voor onze organisatie om projecten samen op te zetten. Met alle 12 Landschappen, maar ook met allerlei externe partners die onze passie en inzet voor natuur en landschap delen. Hoe en met wie we dat vorig jaar hebben aangepakt, leest u in dit jaarverslag. Wij hopen dat de nieuwe digitale opzet u bevalt. Veel lees- en kijkplezier!

Hank Bartelink,
directeur De 12 Landschappen

2 Bestuursverslag

Samenwerking centraal

We kijken terug op een jaar waarin veel is gebeurd en weer veel aan de orde was. Zo is in 2009 de zichtbaarheids campagne uitgerold. De vraag "hoe vergroot je de zichtbaarheid van de 12 Landschappen bij het brede publiek?" heeft na doorwrochte voorbereiding geresulteerd in een uitgekende campagne waarin een fotowedstrijd en rondrijdende streekbussen met winnende foto's erop een centrale rol speelden. Hoewel de resultaten van de evaluatie nog onderweg zijn, is de indruk dat deze campagne in elk geval een zinvolle bijdrage heeft geleverd aan de zichtbaarheid van (het werk van) de provinciale Landschappen. Overigens zullen we het ons niet kunnen veroorloven om nu achterover te gaan leunen. Als bestuur hechten wij er waarde aan dat de herkenbaarheid en zichtbaarheid van de 12 Landschappen verder toeneemt. Bovendien zijn de maatschappelijke ontwikkelingen van dien aard dat het meer dan ooit belangrijk is om naar publiek en politiek te laten zien wat we doen, waar we voor staan, en hoe belangrijk dat is voor onze maatschappij als geheel. Daarvoor is landelijke zichtbaarheid en belangenbehartiging cruciaal.

Het formuleren van de ambities van het samenwerkingsverband was en is een tweede aandachtspunt. Het bestuur van De12Landschappen en de directeuren van de twaalf Landschappen hebben in 2009 de eerst aanzet gegeven tot een herbezinning op de rol en taken van het samenwerkingsverband. Doel is om medio 2010 een hernieuwde visie en strategie van De12Landschappen te presenteren. Het bestuur stelt jaarlijks conform de CBF-richtlijn een Verantwoordingsverklaring op.

Enkele thema's nader belicht

Stelselherziening

Door de implementatie van het ILG-programma verloopt de subsidiëring van het terreinbeheer sinds 1 januari 2007 via de provincies. De daarvoor noodzakelijke stelselherziening van Programma Beheer, oorspronkelijk voorzien voor 1 januari 2009, werd in 2009 weer bijgesteld; weliswaar is de regeling voor agrarisch natuurbeheer al op 1 januari 2010 opengesteld, maar voor natuurterreinen is nu de openstellingdatum van 1 januari 2011 voorzien. Belangrijker nog dan de exacte ingangsdatum is de beschikbaarheid van financiële middelen voor het beheer. Gezien de door de overheid geëntameerde discussies voortkomend uit de financiële crisis en gezien de politieke druk op natuur en natuurbeheer, is dat ook voor het bestuur van het samenwerkingsverband een punt van grote zorg. We zullen daar ook in 2010 blijvend aandacht aan dienen te schenken.

Realisatie EHS

De realisatie van de EHS dreigt serieus vertraging op te lopen, zeker gezien de financiële situatie van de overheid en de afnemende politieke bereidheid hier prioriteit aan te geven. Daarnaast loopt de in 2009 opgekomen discussie over de rol van het particuliere natuurbeheer. Het ministerie van LNV denkt middels de stimulering van particulieren de EHS-realisatie te kunnen versnellen. Dat is op zich nastrevenswaardig, maar omvat ook een aantal consequenties voor terreinbeherende organisaties. Middels de Verklaring van Linschoten is vastgesteld hoe de betrokken partijen, waaronder De12Landschappen, hier gezamenlijk handen en voeten aan willen geven. Het feit, echter, dat een klein aantal particuliere eigenaren in Brussel procedeert, maakt dat getornd wordt aan de grondbeginselen van de verwerving door Natuurmonumenten en De12landschappen. Een serieuze zaak, waaraan het bestuur in 2009 de nodige aandacht heeft besteed. Ook hiervoor geldt overigens dat het onderwerp in 2010 naar verwachting nog regelmatig op de bestuursagenda zal verschijnen

Samenwerking

Voor het realiseren van onze doelen is en blijft samenwerking met andere landelijke partijen essentieel. Dat betreft natuurlijk de collega-natuurorganisaties, op bepaalde dossiers ook FPG en LTO en natuurlijk de overheid. Het bestuur hecht dan ook grote waarde aan de contacten met het ministerie van LNV en het IPO. Met het ministerie van LNV is, op basis van de in 2008 getekende samenwerkingsovereenkomst, ook in 2009 een afspraak gemaakt over het uitvoeren van een aantal projecten. De Doorwerth Conferentie, waar collega's van diverse natuurorganisaties en (semi-) overheden voor een gedachtewisseling over actuele thema's aanschoven, vormde weer een nuttige en aangename inspiratiebron. De banden met Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer zijn in 2009 verder aangehaald. Een delegatie van De12Landschappen participeerde weer in het jaarlijkse Bestuurlijk Overleg, dit jaar te gast bij

Staatsbosbeheer. Het overleg bewees wederom een waardevol platform te zijn voor informeel beraad en verdere vormgeving van de samenwerking tussen de drie grote terreineigenaren, alsmede voor het strategisch vooruitkijken naar landelijke (politieke) ontwikkelingen op het natuurdossier.

Naast nationale samenwerking was er ook in 2009 aandacht voor internationale samenwerking. Het samenwerkingsverband is betrokken bij het IUCN (lid van de Raad van Toezicht) en had in 2009 een actieve inbreng in het vaststellen van de strategische koers.

Het samenwerkingsverband onderhoudt een goede ondersteunende band met de Dutch Caribbean Nature Alliance (DCNA).

Intern zochten we elkaar in 2009 natuurlijk ook op. Naast de reguliere bestuursvergaderingen kwamen bestuur en directeuren-rentmeesters dit keer in Zuid-Holland samen voor de jaarlijkse 'tweedaagse vergadering'. Onder gastheerschap van de stichting Zuid-Hollands Landschap werd naast de vergadering aandacht besteed aan het thema water en aan de ontwikkelingen rond de nieuwe waterwetgeving. In september heeft het bestuur een studiereis naar Polen gemaakt, voor versterking van de cohesie en ten behoeve van de inspiratie; tijdens de studiereis is onder meer stilgestaan bij grootschalig natuurbeheer, Natura 2000, eco-toerisme en agrarisch natuurbeheer.

Met dank aan

Veel activiteiten van het samenwerkingsverband van de 12 Landschappen waren mede succesvol door de goede samenwerking met andere partijen. Een bijzonder woord van dank is daarbij op zijn plaats voor de Nationale Postcode Loterij, de Rabobank en het ministerie van LNV. Graag wil ik hen, namens het bestuur van De12Landschappen, nadrukkelijk bedanken voor de financiële ondersteuning én hun betrokken partnerschap.

Bart Fokkens,
voorzitter De12Landschappen

Bestuurlijke vertegenwoordigingen in 2009:

- Nieuwjaarsreceptie ministerie van LNV (8 januari, Den Haag).
- Goed Geld Gala Nationale Postcode Loterij (5 februari, Scheveningen).
- VoorjaarsForum Natuurmonumenten (22 april, Amsterdam).
- Nationale Postcode Loterij: bijeenkomst 'Blair on Climate Solutions' (8 mei, Den Haag).
- Openluchtopera Staatsbosbeheer (25 juni, Utrecht).
- Doorwerth Conferentie (18 september, Doorwerth).
- Bijeenkomst Financiering van het landschap (30 september, Den Haag).
- Bestuurlijk overleg met Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten (21 oktober, Utrecht).
- Relatiedag ministerie van LNV (27 november, Den Haag).
- Lid van de Raad van Toezicht van het IUCN.

Verantwoordingsverklaring 2009

Stichting Unie van Provinciale Landschappen

Het bestuur van de Stichting Unie van Provinciale Landschappen (De12Landschappen) onderschrijft de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen en handelt overeenkomstig. In deze verantwoordingsverklaring legt het bestuur verantwoording af over drie algemeen geldende principes:

1. Onderscheid de functies toezicht houden, besturen en uitvoeren
2. Optimaliseer de effectiviteit en efficiency van bestedingen
3. Optimaliseer de omgang met derden

1. Onderscheid toezicht, besturen en uitvoeren

Bestuur

De12Landschappen als samenwerkingsverband van de twaalf provinciale Landschappen is een stichting met een bestuur, een directie en het directeuren-rentmeestersoverleg. Het bestuur bestaat uit vertegenwoordigers uit de besturen (dan wel Raad van Toezicht) van alle twaalf Landschappen (bij voorkeur de voorzitter). Elk provinciaal Landschap wijst 1 bestuurslid en 1 plaatsvervanger aan, die vervolgens worden benoemd in het bestuur van De12Landschappen. De bestuursleden verdelen zelf de rollen van voorzitter, vice-voorzitter, secretaris en penningmeester. Het (plaatsvervangende) bestuurslidmaatschap is statutair vastgesteld op vier jaar; die periode kan maximaal één keer met vier jaar worden verlengd. In de bijlage is een lijst opgenomen van bestuurders en plaatsvervangers per 31 december 2008, inclusief zittingstermijn en nevenfuncties.

Het bestuur vervult de algemene bestuurstaak van het samenwerkingsverband. Belangrijke taken van het bestuur zijn verder het vaststellen van de visie- en strategieontwikkeling, het vaststellen van begroting, jaarrekening en jaarverslag en het vaststellen/bewaken van het directiestatuut en het treasury statuut. Het bestuur mandateert de directeur van het samenwerkingsverband op een aantal terreinen. Een taak van het bestuur omvat derhalve ook het toezicht houden op het door de directeur gevoerde beleid en, indien aan de orde, de benoeming/schorsing/ontslag van de directeur (na vooraf ingewonnen advies van het Directeuren Rentmeesters overleg). Het bestuur is onbezoldigd.

Het bestuur legt door middel van het vastgestelde, door de directie opgemaakte jaarverslag en jaarrekening, verantwoording af aan de provinciale Landschappen, de fondsen en de subsidieverstrekkingen.

Het functioneren van het bestuur werd tot nog toe incidenteel geëvalueerd. Met ingang van 2010 zal dit een structureel karakter krijgen. De eerste aanzet daartoe is in 2009 gegeven.

Met het oog op de gewenste optimale scheiding van toezicht houden, besturen en uitvoeren, wordt de huidige bestuursstructuur momenteel tegen het licht gehouden.

Directeuren Rentmeesters overleg

Een belangrijke rol is weggelegd voor het Directeuren Rentmeesters Overleg (DRO). Dit overleg wordt gevormd door de directeuren van alle 12 provinciale Landschappen inclusief de directeur van de werkorganisatie. Het DRO vormt de inhoudelijke basis van De12Landschappen en de voedingsbodem voor de werkorganisatie.

Het DRO werkt binnen de door het bestuur vastgestelde kaders, op basis van grondige voorbereiding door de werkorganisatie onder leiding van de directeur van de stichting, de beleidsdoelen uit en stelt het jaarlijkse werkplan vast. Het DRO stuurt de directeur van de werkorganisatie, binnen de genoemde, door het bestuur gestelde kaders, inhoudelijk aan.

Het DRO wordt voorgezeten door één van de directeuren van de 12 Landschappen. Dit voorzitterschap rouleert elk jaar.

De agendacommissie, bestaande uit de voorzitter van het bestuur, de voorzitter van het DRO en de directeur van de stichting, bereidt de agenda's voor van de bestuursvergadering, het DRO en de jaarlijkse gezamenlijke vergadering.

Werkorganisatie

Het functioneren van de werkorganisatie wordt door de directeur geëvalueerd en beoordeeld. Het functioneren van de directeur wordt geëvalueerd en beoordeeld door de voorzitter en vice-voorzitter van het bestuur, na consultatie van het DRO.

2. Effectiviteit en efficiency van bestedingen

De12Landschappen streeft naar een efficiënte en doelmatige besteding van de middelen voor de doelstellingen 'beleidsbeïnvloeding natuur, landschap en cultuurhistorie', 'fondsenwerving', 'communicatie, pr en voorlichting' en 'faciliteren van het samenwerkingsverband'. Zoveel mogelijk activiteiten van de organisatie zijn direct hierop gericht. Er zijn echter ook activiteiten van bestuur en werkorganisatie die voorwaardenscheppend zijn voor een goede taakvervulling ten behoeve van de doelstellingen.

Door het vaststellen van het meerjarenbeleidplan en meerjarenbegroting en de daaruit voortvloeiende jaarplannen en begrotingen geeft het bestuur richting aan de doelstellingen van De12Landschappen. In het meerjarenbeleidplan staan richtinggevende doelstellingen geformuleerd. In de jaarlijkse werkplannen worden per doelstelling activiteiten geformuleerd. Deze worden verdeeld binnen de werkorganisatie in het beleidsoverleg en de voortgang besproken.

Het monitoren en evalueren van de uitvoering van processen en activiteiten vindt plaats door een kritische beoordeling van de voortgangsrapportages en het jaarverslag door het bestuur.

De directeur volgt en evalueert de uitvoering van activiteiten en processen met behulp van de beoordelingscyclus, de periodieke werkoverleggen met medewerkers en voortgangbesprekingen in het beleidsoverleg. De financiële interne processen worden door middel van een managementrapportage volgens een van tevoren opgesteld schema gevolgd en bewaakt. Verbeterpunten worden eveneens in het beleidsoverleg besproken.

3. Samenwerking en communicatie

Samenwerking intern

Het samenwerkingsverband verleent de faciliteiten tot samenwerking van de provinciale Landschappen. Dat varieert van het namens de twaalf Landschappen organiseren en inkopen van BackOffice faciliteiten, tot het organiseren van inhoudelijke overleggen van de diverse bestuurders, directeuren, communicatie hoofden, beleidsmakers, beheerders van de provinciale Landschappen. En het bewerkstelligen van het tot stand komen van gemeenschappelijke visies en standpunten, die vervolgens landelijk en regionaal uitgedragen kunnen worden.

Samenwerking extern

Op het gebied van de beleidsbepaling en -beïnvloeding van natuur en landschap zijn landelijk vele spelers actief, waarbij met name de overheid en de diverse natuur- en milieuorganisaties te onderscheiden zijn. De12Landschappen trekt in veel dossiers strategisch op met Natuurmonumenten en, waar mogelijk, ook met Staatsbosbeheer. Ook werkt het samenwerkingsverband veel samen met de Unie van Bosgroepen, Vogelbescherming en in mindere mate met de Stichting Natuur en Milieu, de Federatie Particulier Grondbezit en de Waddenvereniging.

De12Landschappen zoekt in haar taakuitoefening zoveel mogelijk samenwerking met de (semi-) overheid, die de kaders voor het (uitvoering)beleid op het gebied van natuur en milieu bepaald. Het betreft dan met name het IPO, het ministerie van LNV en het ministerie van VROM. Daarbij heeft De12landschappen met

betrekking tot een aantal activiteiten, samen met de Unie Van Bosgroepen en Landschapsbeheer Nederland een formeel samenwerkingsverband met het ministerie van LNV.

In het kader van de fondsen verwerving onderhoudt De12Landschappen als beneficiënt een belangrijk partnerschap met de Nationale Postcode Loterij. Daarnaast werkt het samenwerkingsverband in veel projecten nauw samen met het VSBfonds. In toenemende mate vinden De12Landschappen en het Prins Bernhard Cultuurfonds elkaar als samenwerkende partijen in bepaalde projecten.

Communicatie

De12Landschappen communiceert zoveel mogelijk in dialoogvorm met de diverse groepen betrokkenen. Voor de reguliere communicatie met interne doelgroepen zijn er het blad Ieders Landschap en interne nieuwsbrieven. Externe communicatie gebeurt door middel van een jaarverslag, de website, persberichten en deelname in diverse overlegorganen en samenwerkingsverbanden. Voor het optimaliseren van de externe communicatie is er een abonnement op ANP Pers Support. Het communicatiebeleid van de stichting is er op gericht een optimale relatie te onderhouden met interne en externe betrokkenen. En gericht met hen te communiceren over actuele onderwerpen.

3 Wie is De12Landschappen?

Missie

De12Landschappen (Stichting Unie van Provinciale Landschappen) is het samenwerkingsverband van de 12 provinciale Landschappen. De missie van de stichting is bij te dragen aan de doelstellingen van de 12 Landschappen, door deze te faciliteren en te ondersteunen en landelijk hun belangen te behartigen, en zodoende een significante bijdrage te leveren aan het behoud, de ontwikkeling en het beheer van natuur, landschap en cultuurhistorisch erfgoed in Nederland.

Doelen

Door samen te werken (strategisch, tactisch, operationeel) behartigt De12Landschappen de gezamenlijke belangen van de twaalf Landschappen op bovenprovinciaal en landelijk niveau om zodoende de doelstellingen van de afzonderlijke Landschappen beter (eenvoudiger, sneller, efficiënter en effectiever) te kunnen realiseren en een grotere bijdrage te kunnen leveren aan de kwaliteit van natuur en landschap in Nederland.

De werkzaamheden van de stichting worden uitgevoerd door de werkorganisatie van De12Landschappen. Kerntaken van de werkorganisatie zijn:

1. Beleidsbeïnvloeding op bovenprovinciaal en nationaal niveau;
2. Relatiebeheer en fondsenwerving;
3. Faciliteren van de onderlinge samenwerking.

Lees ook meer over onze:

- Visie
- Strategie
- Kracht
- Kansen en bedreigingen
- Werkorganisatie
- Feiten en cijfers
- Toekomst en meerjarenbegroting

Natuur en landschap dichtbij mensen

Behoud en ontwikkeling van natuur en landschap zijn op termijn alleen duurzaam als er sprake is van betrokkenheid, bewustwording en vereenzelviging met natuur- en landschapsbelangen door burgers en overheden. De twaalf Landschappen spelen daarin een cruciale rol. Het is de taak van het samenwerkingsverband De12Landschappen om het nationale beleid mede vorm te geven en de twaalf provinciale Landschappen in staat te stellen hun regionale rol te vervullen. Andersom heeft De12Landschappen ook een luisterend oor om de regionale belangen door te vertalen naar onze landelijke positionering.

Uitgangspunt in die regionale rol van de Landschappen zijn de intrinsieke waarden 'landschap dichtbij', 'eigen' en 'mensgericht'. De twaalf Landschappen staan voor het behoud en beheer van natuurterreinen, maar dragen ook mede zorg voor ons cultuurhistorisch landschap. De verbinding met cultuurhistorie is van groot belang voor inzicht in de driehoeksrelatie mens-cultuur-landschap. Alleen als we begrijpen hoe landschap is ontstaan, weten we wat nodig is om het te behouden en hoe we draagvlak kunnen genereren voor de instandhouding van het landschap. De twaalf Landschappen geven burgers een stem en betrekken ze actief door excursies, inspraakavonden en vrijwillige inzet. Het bieden van een platform voor burgerparticipatie maakt de Landschappen tot een aantrekkelijke gesprekspartner voor de lokale overheid. Het samenwerkingsverband De12Landschappen doet dat op haar beurt op nationaal niveau.

Strategisch gesprekspartner

Regionale binding, cultuurhistorie en mensgerichtheid bepalen in belangrijke mate het gezicht van De12Landschappen. Samenwerking met groene partners is een voorwaarde om onze doelen te bereiken. Op strategisch niveau participeert De12Landschappen daarom actief in (inter)nationale samenwerkingsverbanden. Zo kunnen de provinciale Landschappen daadwerkelijk van betekenis zijn in de ontwikkeling en het beheer van natuur.

De12Landschappen manifesteert zich landelijk nadrukkelijk als gesprekspartner van (semi-)overheden onder het motto: 'Wij staan voor natuur en landschap en met ons valt te praten'. De12Landschappen investeert daarbij in zichtbaarheid en herkenbaarheid binnen het landelijke politieke en bestuurlijke speelveld. De koepel heeft niet tot taak zich te manifesteren naar het grote publiek; de zichtbaarheid naar burgers ligt bij de twaalf Landschappen.

Lokale kracht en landelijke uitdaging

De provinciale Landschappen dragen samen zorg voor meer dan 100.000 hectare natuurgebied en kunnen rekenen op de steun van meer 300.000 Nederlandse gezinnen die lid of begunstiger zijn van een provinciaal Landschap. Dat maakt de twaalf Landschappen tot een factor van betekenis in de landelijke discussies over natuur en landschap én in de politieke belangenbehartiging. De kracht van ieder individueel Landschap zit in de lokale identiteit: een sterke regionale binding die tot uiting komt in bezit, maar ook in het samenspel met burgers en lokale overheden. Die 'couleur locale' maakt het soms lastig voor het samenwerkingsverband om zich als één organisatie te manifesteren. De12Landschappen zoekt de uitdaging daarom in overeenkomsten en de gedeelde belangen. Door de ambities van de twaalf Landschappen te identificeren en te cultiveren, kan het samenwerkingsverband zich helder positioneren als het gaat om dossiers die op landelijk niveau van belang zijn.

De boodschap blijft!

De dalende waardering en het ontbreken van urgentie voor natuur en landschap in het politieke veld zijn verontrustend. Financiering van het natuurbeheer blijkt voor de overheid geen uitgemaakte zaak in economisch mindere tijden. Die dreiging is voelbaar voor de afzonderlijke Landschappen en dat zet de onderlinge relaties binnen het samenwerkingsverband mogelijk onder druk. De12Landschappen ziet het als haar taak om in landelijke fora te blijven hameren op het belang van een hoogwaardige natuur en waardevol landschap, óók in sociaal en economisch opzicht. Door op landelijk niveau de noodzaak van investeringen in natuur en landschap over te brengen, kan het samenwerkingsverband toegevoegde waarde hebben en houden voor alle twaalf Landschappen.

De politieke ontwikkelingen tonen een versterkte rol van provinciale overheden, zoals vastgelegd Wet Inrichting Landelijk Gebied (WILG). De twaalf Landschappen zijn op dat niveau logische gesprekspartners, door hun intrinsieke regionale oriëntatie en gebondenheid. Het samenwerkingsverband is op haar beurt bij uitstek in staat om te schakelen tussen regionale en landelijke beleidsvorming en -uitvoering. Door die verbindende rol is De12Landschappen in staat invloed uit te oefenen op de nationale beleidsagenda.

Wendbare werkorganisatie sterk in vertaalslag

De werkorganisatie pakt werkzaamheden op die voortvloeien uit de verbindende rol van De12Landschappen. Beleidsbeïnvloeding, beleidscommunicatie en relatiebeheer zijn de primaire aandachtsvelden. Bovendien worden alle thema's die het provinciale niveau overstijgen door De12Landschappen ingebracht in landelijke overlegstructuren. De invloed wordt onder meer uitgeoefend tijdens politieke bijeenkomsten en via brieven of persberichten. In 2010 wordt een gespecialiseerd bureau in de arm genomen om nog sterker in te zetten op beleidsbeïnvloeding.

Structuur De12Landschappen

De12Landschappen als samenwerkingsverband van de twaalf provinciale Landschappen is een stichting (Stichting Unie Van Provinciale Landschappen) met een bestuur, een directie en het directeuren-rentmeestersoverleg. Het bestuur bestaat uit vertegenwoordigers uit de besturen (dan wel Raad van Toezicht) van alle twaalf Landschappen (bij voorkeur de voorzitter). Als leidinggevende is de directeur verantwoordelijk voor de voorbereiding en uitvoering van het beleid. Zijn taken en bevoegdheden zijn vastgelegd in het directiestatuut en hij rapporteert aan het Directeuren-Rentmeesters Overleg (DRO) de uitkomsten van overleggen met derden op bestuurlijk niveau. Zaken van groot gewicht rapporteert de directeur ook aan het bestuur.

Personeel en organisatie

Het jaar 2009 kenmerkt zich - in tegenstelling tot het jaar ervoor - door weinig personele wisselingen. Er zijn geen vacatures geweest. De wisselingen die er wel waren, werden veroorzaakt door het tijdelijk opvullen van zwangerschapsverlof en (langdurig) ziekteverzuim.

Personeelsbeleid

De 'regeling functiebeschrijving en -waardering' valt sinds 2008 volledig binnen de (nieuwe) functiematrix van de CAO. De ingezette lijn met een plattere structuur en het versterken van de dwarsverbanden binnen de organisatie is in 2009 bestendigd. Dit wordt door alle medewerkers positief gewaardeerd. Jaarlijks vinden functioneringsgesprekken plaats aan de hand van een vastgestelde functioneringscyclus. Deze cyclus is bedoeld om de medewerkers actief te begeleiden en te stimuleren in hun dagelijks functioneren. De cyclus begint met een startgesprek en eindigt met een beoordelingsgesprek. Een aantal medewerkers heeft in 2009 cursussen gevolgd op eigen vakgebied (Ecologisch herstelbeheer, Galaxy, Teched, Exact en BHV-trainingen).

De beloning van alle medewerkers, inclusief de directeur, volgt de beloningsstructuur van de CAO. Daarnaast kunnen, op individuele basis, bijzondere prestaties van medewerkers worden gewaardeerd door middel van een attentie of een gratificatie. De bruto directeursbeloning (fulltime) bedroeg in 2009 € 96.332 inclusief pensioenpremies en werkgeverslasten. De12Landschappen kent geen bonusregeling of dertiende maand. Aan de directeur werden ook geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

Formatie

De vastgestelde formatie was in 2009 als volgt: 9,84 verdeeld over 5,98 fte ten behoeve van de kerntaken en 3,86 fte voor extra/project activiteiten. In verband met de zieke secretaresse en de invulling van zwangerschapsverlof is tijdelijk een projectmedewerker aangesteld. Daarnaast heeft een aantal projecten ook een tijdelijke (kleine) uitbreiding van functie(s) tot gevolg gehad, waardoor de feitelijke bezetting in 2009 10,73 fte was.

De verhouding tussen het aantal mannen en vrouwen is ongewijzigd ten opzichte van voorgaande jaren; er werken meer mannen (64%) dan vrouwen (36%). De leeftijd van de medewerkers in dienst van De12Landschappen varieert van begin dertig tot bijna zestig jaar.

Arbeidsomstandigheden & milieu

Het aantal BHV-ers is in 2009 uitgebreid. Hierdoor is de aanwezigheid van een BHV-er op het kantoor van De12Landschappen gewaarborgd.

De12Landschappen heeft de wens om het kantoor zo klimaatneutraal mogelijk te maken. Dit houdt in dat de eigen CO₂-uitstoot waar mogelijk wordt teruggedrongen door een combinatie van zorgvuldig gedrag, energiebesparende maatregelen en de inkoop van duurzame energie. Bovendien wordt de resterende uitstoot gecompenseerd. Voor de berekening hiervan is de calculator op www.klimaatneutraal gebruikt. De grootste uitstoot kwam van de woon-werk-kilometers. Dit is voor een deel teruggedrongen doordat meer medewerkers uit de nabije omgeving komen en zij over het algemeen met de fiets reizen.

Om het papierverbruik te beperken, worden vergaderstukken en verslagen bij voorkeur per e-mail verzonden. In 2009 zijn we overgegaan op een andere (print) papiersoort die ten opzichte van standaard printpapier een besparing op hout (18%), water (14%) en energie (23%) levert. Daarnaast wordt drukwerk van De12Landschappen (jaarverslag, briefpapier, etc.) op FSC-papier gedrukt. Bovendien was het een bewuste keuze om dit jaarverslag van 2009 niet meer in gedrukte vorm uit te brengen, maar digitaal.

Ziekteverzuim

De12Landschappen heeft sinds 2007 een langdurig zieke. Binnen de kleine organisatie van De12Landschappen (10 fte) heeft dat direct impact op de ziekteverzuimcijfers. Gelukkig is de betreffende medewerker in 2009 gaan re-integreren. Dit is direct zichtbaar in het ziekteverzuimpercentage: in 2009 is het ziekteverzuim gedaald ten opzichte van het piekjaar 2008; van 14 % in 2008 naar 8,8% in 2009. Indien het langdurig verzuim buiten beschouwing wordt gelaten, dan is het verzuimpercentage licht gedaald, van 3% (2008) naar 1,3% (2009). Door de ziekte van de betreffende medewerkster wordt verwacht dat ook het ziekteverzuimcijfer ook in 2010 nog hoog zal zijn.

Financiën

Het verslagjaar stond wat betreft financiën voor een deel in het teken van het uitwerken van de consequenties van de nieuwe CBF-richtlijnen rondom verslaglegging. Verder is gewerkt aan budgettering en een meerjarenbegroting.

Zoals elke organisatie maakt de werkorganisatie kosten voor (interne) beheersing en administratievoering om haar taken te kunnen uitvoeren, zoals financiële administratie, personeelszaken en facilitaire ondersteuning. In het verslagjaar waren de doorberekende kosten voor beheer en administratie 2%. Dit valt binnen de door de organisatie gestelde norm van 5%.

Een belangrijk hulpmiddel om financiële processen te beheersen, is een handboek Administratieve Organisatie, waarin beschreven staat welke procedures moeten worden gevolgd en hoe de functiescheiding alsmede de bevoegdheid en verantwoordelijkheid van de verschillende functionarissen is geregeld. In 2010 worden deze aangevuld en getoetst.

De werkorganisatie telt elf medewerkers en is gevestigd in De Bilt.

Feiten en cijfers

Hieronder vindt u het overzicht van hectares in eigendom en beheer en het aantal beschermers per Landschap:

	Hectares natuur (in eigendom en beheer)		Beschermers/ Donateurs* (betalende beschermers)	
	2010	2009	2010	2009
Het Groninger Landschap	7.979	7.932	17.626	17.531
It Fryske Gea	20.175	19.930	22.650	23.021
Het Drentse Landschap	7.914	7.712	16.006	14.916
Landschap Overijssel Geldersch Landschap en Kasteelen	5.259	5.182	10.880	10.353
Het Flevo-landschap	11.748	11.339	38.017	41.486
Het Utrechts Landschap	5.493	5.318	11.167	9.816
Het Utrechts Landschap	4.924	4.836	22.723	23.405
Landschap Noord-Holland Het Zuid-Hollands Landschap	4.214	4.226	47.062	43.557
Het Zeeuwse Landschap	3.782	3.697	54.932	57.575
Het Brabants Landschap	8.843	8.788	10.813	10.861
Het Brabants Landschap	17.058	16.647	32.397	32.967
Het Limburgs Landschap	7.952	7.762	18.664	18.157
TOTAAL	105.339	103.369	302.937	303.645

* Zoals opgenomen in Parade Vara's Vroege Vogels

Toekomst en meerjarenbegroting

Algemeen

In 2008 is voor het eerst een meerjarenbegroting opgesteld. Daaraan ten grondslag lag uiteraard de vraag welke ontwikkelingen de komende jaren worden voorzien. Voor het jaar 2009 is dit vooruitzicht opnieuw gemaakt. In dit deel van het jaarverslag staat het samenwerkingsverband stil bij de ontwikkelingen van het afgelopen jaar en de vertaalslag naar een geactualiseerde meerjarenbegroting.

Voorziene externe ontwikkelingen

De actuele economische en financiële crisis en de roep om overheidsbezuinigingen en herstelmaatregelen voor de economie, overstemmen op dit moment maatschappelijke thema's als beheer en herstel van natuur- en landschapswaarden. Ook het natuurbeleid lijkt niet te ontkomen aan de bezuinigingsopgave van een toekomstig kabinet. Aan de andere kant blijkt keer op keer uit onderzoek dat de Nederlandse bevolking grote waarde hecht aan een groene, natuurlijke directe omgeving, aan een mooi landschap en aan behoud van biodiversiteit. Robuuste, goed verbonden natuurgebieden zijn essentieel voor het behoud van die biodiversiteit. Diverse studies tonen aan dat investeren in natuur, water en landschap loont: het levert de samenleving naast een aantrekkelijke en gezonde woon- en werkomgeving, ook economische en maatschappelijke baten. Zo kunnen natuur en landschap oplossingen bieden voor water- en klimaatvraagstukken, bijvoorbeeld door natuur in te richten als klimaatbuffers. Maar ook zaken als recreatie, leefruimte en investeringsklimaat vormen onderdeel van de sociaaleconomische baten van natuur en landschap.

Alleen dat al zou een reden voor overheid en samenleving moeten zijn om vol in te zetten op natuur en landschap. Te verwachten echter valt dat de bestaande budgettaire tekorten van de rijksoverheid om de EHS te realiseren in tijden van bezuinigingen zeker niet kleiner zullen worden. Eerder dient men te rekenen op temporisering van aankopen, met directe gevolgen voor het werk van provinciale Landschappen. Deze zorg betreft ook de middelen voor beheer en inrichting van natuur. De recessie lijkt de druk op de ruimte in Nederland tijdelijk te doen afnemen, mede door een dip in de woningmarkt. Anderzijds leidt nieuwe wetgeving (Crisis- & Herstelwet) in combinatie met politieke dadendrang er mogelijk toe dat er juist om economische redenen geïnvesteerd wordt in infrastructurele projecten met een grote (negatieve) impact op natuur- en landschap.

De vraag ligt voor hoe we het maatschappelijke belang van natuur en landschap op het netvlies van burger en bestuurder kunnen houden, danwel krijgen. En, parallel, hoe we de kwaliteit van natuur en landschap in Nederland zo goed en zo efficiënt mogelijk kunnen borgen. Complex is dat naast organisaties als de provinciale Landschappen, ook andere spelers in het landelijke gebied zich steeds nadrukkelijker opwerpen als hoeder van natuur, landschap en erfgoed. Overheid en politiek zetten steeds sterker hun zinnen op beheer van landschap en EHS door particuliere eigenaren en boeren, mede als alternatief voor verwerving door TBO's. Onderdeel van de discussie is het beheersvraagstuk: kunnen boeren wel een significante bijdrage leveren aan het natuur- en landschapsbeheer? Is agrarisch natuurbeheer levensvatbaar? Welke rol is er weggelegd voor particulier natuurbeheer? Daaronder ligt de vraag hoe het onderhoud van het landschap betaalbaar gemaakt kan worden.

Naast genoemde ontwikkelingen zijn er diverse onderwerpen die al langer de aandacht vragen van het samenwerkingsverband en dat ook in 2010 en de jaren daarna zullen blijven doen. Dit betreft met name de borging van natuur en natuurkwaliteit (EHS, Natura2000, soortenbeleid), de omvorming van het subsidiestelsel voor natuur en landschapsbeheer, het behoud van het cultuurhistorisch erfgoed, en het beheer en behoud van het (cultuurhistorisch) landschap. Genoemde ontwikkelingen behoren tot de *core business* van de twaalf Landschappen. Ze raken immers direct aan de kwaliteit van natuur en landschap in streek en regio. Het samenwerkingsverband van de twaalf Landschappen staat voor de opgave deze

zaken op de politieke en beleidsagenda's te krijgen, en waar aan de orde positie te kiezen en zich nadrukkelijk te manifesteren als belangenbehartiger van de provinciale Landschappen.

Ambities

Het samenwerkingsverband De12Landschappen heeft de afgelopen jaren aan kracht en zichtbaarheid gewonnen. Het is de ambitie van de samenwerkende Landschappen om die positie verder te versterken, zodat de belangen van de twaalf Landschappen op nationaal niveau optimaal behartigd worden. Concreet betekent dit dat de komende jaren geïnvesteerd zal worden in het gezamenlijk vergroten van de zichtbaarheid van de Landschappen, in het relatiebeheer van het samenwerkingsverband en in het verder versterken van de interne cohesie. Relatiebeheer krijgt meer urgentie, wat onder meer inhoudt dat nadrukkelijk gezocht zal worden naar aanvullende landelijke strategische partners. *Last but not least* zal het samenwerkingsverband versterkt inzetten op het bij elkaar brengen van en faciliteren van interne discussies bij de twaalf Landschappen. Dit doet De12Landschappen niet alleen ten faveure van de Landschappen zelf (kennisuitwisseling), maar nadrukkelijk ook om als samenwerkingsverband beter in staat te zijn de standpunten van de Landschappen landelijk te verwoorden en uit te dragen.

Koppeling aan de meerjarenbegroting

De langetermijnagenda van het samenwerkingsverband wordt ingekleurd door de geschetste nieuwe thema's (verwachte ontwikkelingen) en de doorlopende thema's (ook in 2009 actueel). Idealiter worden deze één-op-één gekoppeld aan een meerjarenbegroting. De aard en onvoorspelbaarheid en de actualiteit der dingen maakt dat echter tot een onmogelijke opgave. Er is daarom bij het opstellen van de meerjarenbegroting gekozen voor de volgende aanpak:

Elk jaar geeft het samenwerkingsverband een impressie van de verwachte ontwikkelingen. Die laat zich lezen als een toelichting op de meerjarenbegroting, echter zonder te pretenderen volledig te zijn en zonder inschattingen van kosten van deze ontwikkelingen. De toelichting vormt daarmee een soort agenda van de toekomst. De meerjarenbegroting zelf omvat daarom niet meer dan een globale duiding van de verwachte typen kostenposten. Maar in de jaarlijks vast te stellen *jaarbegroting* probeert De12Landschappen steeds zo goed mogelijk in te schatten welke ontwikkelingen zich daadwerkelijk zullen manifesteren en welke inzet daarvoor nodig is.

Meerjarenbegroting 2010 en verder

Baten en Lasten Kerntaken

	€	€
Totaal Baten Kerntaken		11.300.000
- Nationale Postcode Loterij		
- Rente opbrengsten		
- Samenwerking LNV		
- Overige baten		
Totaal Lasten Kerntaken		12.035.000
Lasten interne organisatie	610.000	
- Organisatie		
- Personeel		
Lasten Doelstellingen	60.000	
- Zichtbaar zijn en beïnvloeden		
- Natuurbeleid		
- Landschap & cultureel erfgoed		
- Water & Klimaat		
- Soorten en leefgebieden		
- Omvorming Programma Beheer		
- Politieke en bestuurlijke zichtbaarheid		
- Europa & internationaal		
- Externe communicatie		
Relatiebeheer en Fondsenwerving	11.300.000	
- Doorbetaling fondsenwerving Nationale Postcode Loterij		
- Communicatie		
- Relatiebeheer		
Faciliteren & verbinden: dossiers	55.000	
Operationele facilitering overleg		
Strategie & beleid		
Kennisuitwisseling & themadagen		
Interne communicatie		
Onvoorzien	10.000	
Resultaat Kerntaken		-715.000
Bijdrage per provinciaal Landschap aan kerntaken		59.583

Baten en Lasten Extra activiteiten

	€	€
Totaal Baten Extra activiteiten		400.000
Totaal Lasten Extra activiteiten		530.000
Zichtbaar zijn en beïnvloeden	80.000	
Relatiebeheer en Fondsenwerving	pm	
Faciliteren & verbinden: dossiers	400.000	
Actualiteiten	50.000	
Resultaat Extra activiteiten		-130.000
Bijdrage per provinciaal Landschap aan Extra activiteiten		10.833

4 Belangrijkste ontwikkelingen en resultaten

• **Bezuinigingen**

Ondanks de gure wind van de kredietcrisis, bleven De12Landschappen en de provinciale Landschappen in 2009 overeind. Toch voert de aanwakkerende wind donkere wolken mee: voor 2010 zijn bezuinigingen aangekondigd.

• **Index Natuur en Landschap**

Het vergoedingstelsel voor het beheer van natuur en landschap is sterk vereenvoudigd. De nieuwe Index Natuur en Landschap beschrijft in heldere taal alle soorten Nederlandse natuur (inclusief agrarische elementen). Grootste winst is de eenduidigheid die zowel voor publieke organisaties als voor particulieren meer orde en duidelijkheid brengt.

• **Verklaring van Linschoten**

De eerste stappen richting verbetering van de uitgangspositie voor particulier natuurbeheer door publieke en private partijen zijn gezet met de Verklaring van Linschoten. Waar mogelijk zijn er gelijke rechten gekomen voor publieke en private partijen, dus de weg naar gezamenlijk natuurbeheer lijkt te zijn ingeslagen. Over de gebonden mogelijkheden bestaat bij sommige private partijen nog onduidelijkheid.

• **Naamswijziging**

Naast de hechtere samenwerking tussen natuurorganisaties in 2009, ging men ook meer energie steken in het eigen merkbeleid om zich beter te kunnen onderscheiden. Dat leidde bij het samenwerkingsverband tot een naamswijziging: van DE LANDSCHAPPEN naar De12Landschappen (*inclusief een nieuw logo*). De nieuwe naam is zowel intern als extern snel overgenomen, zonder dat dit veel moeite, tijd en geld heeft gekost.

• **Droomfonds**

De Nationale Postcode Loterij – al dertien jaar partner van De12Landschappen – kondigde in 2009 een beleidswijziging aan voor de jaarlijkse bijdrage. Per 2010 wordt tien procent ingehouden voor 'droomprojecten'. Het Zeeuwse Landschap kwam met medewerking van De12Landschappen in de eindronde. In februari 2010 is het gekozen project bekend gemaakt.

• **Duurzame financiering**

Met een tweede partner, Rabobank Nederland, werd een convenant van samenwerking gesloten om samen de duurzame financiering van het landschap ter hand te nemen. Dit is geheel in lijn met de adviezen uit het rapport 'het landschap verdient beter' uit 2008. De12Landschappen is nog meer dan voorheen samen met de 12 provinciale Landschappen en Landschapsbeheer Nederland als hoeder van het landschap gaan staan voor het belang van het landschap.

• **VSBfonds**

Van een partner waar acht jaar goed en veel mee is samengewerkt, moesten wij afscheid nemen. De kredietcrisis noodzaakte het VSBfonds tot een ingrijpende reorganisatie waarin het domein 'natuur' werd geschrapt.

• **Lobby**

De12Landschappen heeft in 2009 veel tijd energie gestoken in belangenbehartiging door te lobbyen via persberichten, brieven en bijeenkomsten. Kijk voor een overzicht van de ontwikkelingen in 2009 bij het onderdeel 'Beleidsbeïnvloeding'.

5 Beïnvloeden beleid is maatschappelijke taak

Het beïnvloeden van beleid op bovenprovinciaal en nationaal niveau is één van de kerntaken van De12Landschappen. Samen met collega-beleidsmedewerkers en –bestuurders zijn in 2009 veel thema's besproken en opgepakt. Vanuit De12Landschappen is daarbij vooral gehamerd op de noodzaak van een adequate subsidieregeling voor beheer, de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), het oplossen van Natura 2000-knelpunten, gevolgen van beleidsontwikkelingen en wetswijzigingen en tot slot de kansen die het thema landschapsfinanciering biedt. De12Landschappen ziet beleidsbeïnvloeding niet alleen als voorwaardenscheppend voor het werk van provinciale Landschappen, maar vooral ook als een maatschappelijke taak.

- Financiering van natuurbeheer
- Natuurbeleid, Natura 2000 en natuurwetgeving
- Faunabeleid, soortenbeleid en weidevogels
- Europees speelveld
- Windenergie op het land
- Waterdossiers
- Effectgerichte maatregelen
- Maatschappelijke stages in het groen
- Coalitie biodiversiteit

Financiering van natuurbeheer actueel thema

Natuur en landschap lijken vanzelfsprekend, maar het beheer en onderhoud kosten geld. De kernvraag is: wie betaald? Financiering is een structureel aandachtspunt, maar in 2009 stonden de ontwikkelingen extra ter discussie door de economische crisis en de maatschappelijke behoefte om andere vormen te zoeken van het betalen voor de waarde van landschap en natuur. Belangrijke thema's waren de financiële herziening van natuurbeheer, de kostprijzen voor natuur- en landschapsbeheer, mogelijke bezuinigen en voorwaarden voor een werkbaar financieringssysteem. Onderstaand schetsen wij de belangrijkste ontwikkelingen waar De12Landschappen in 2009 een rol in had.

Focus op financiële herziening

De12Landschappen wil ook in de toekomst via beheer natuurkwaliteit realiseren op haar terreinen. De mogelijkheden voor dat beheer zijn mede afhankelijk van de financiering. Per 2010 zou het nieuwe Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) in werking treden (*voormalige Omvorming Programma Beheer*). Om die reden stond de eerste helft van 2009 in het teken van deze invoering. Gaandeweg het jaar bleek echter dat de Europese staatssteungoedkeuring niet op tijd binnen zou zijn. De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) kwam daarom in juli met de provincies overeen het nieuwe stelsel gefaseerd in te voeren: het agrarisch natuur- en landschapsbeheer per 1 januari 2010 en het natuur- en landschapsbeheer op natuurgrond per 1 januari 2011. Wel is de regeling voor kwaliteitsimpulsen (beperkt) opengesteld.

Overheidsbezuinigingen?

Waarschijnlijk zijn de gevolgen van de economische crisis pas in 2010 en daarna echt tastbaar voor het natuurbeleid. Toch stond ook 2009 al in het teken van de consequenties van mogelijke overheidsbezuinigingen. Samen met partner Natuurmonumenten heeft De12Landschappen via een brief drie ministeries (LNV, VROM en V&W) opgeroepen om in 2010 vooral te investeren in groene en blauwe infrastructuur. Voorrang op investeringen in beton en asfalt gaan ten koste van natuur en landschap; bovendien is óók werkgelegenheid gemoeid met het stimuleren van groene en blauwe infrastructuur. Die boodschap is nogmaals meegegeven in reactie op het concept van de Crisis- en herstelwet.

Index: kostprijzen en vergoedingen

De standaardkostprijzen van de Index Natuur en Landschap vormen de rekenbasis voor de vergoedingen in het Subsiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL). Deze prijzen zijn per beheertype berekend door de terreinbeheerorganisaties. In februari 2009 stelde de commissie Verheyen vast dat deze standaardkostprijzen een juist beeld schetsen van de actuele kosten van natuurbeheer. Voor deze audit werd onder andere door De12Landschappen onderbouwend materiaal geleverd. Op initiatief van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en het Interprovinciaal Overleg (IPO) heeft een nieuwe commissie (*o.l.v. Van Dijk*) de programmakosten van het stelsel weer doorgerekend. Dat resulteerde in de 84%-grondslag die is overgenomen door het IPO en de minister van LNV: dus voornemens komt 84% van de standaard kostprijs in aanmerking voor een beheervergoeding.

De12Landschappen is positief gestemd over de plannen voor subsidiëring, maar juicht in het kader van mogelijke bezuinigingen nog niet te vroeg. Bovendien moeten de aanpak van en kosten voor bijvoorbeeld monitoring en certificering nog vastgesteld worden; die worden via aparte toeslagen vergoed. Verder heeft De12Landschappen samen met andere terreinbeherende organisaties een lans gebroken voor het overeind houden van een minimale vergoeding voor eigenaren van droog productiebos (*een groot areaal binnen de Ecologische Hoofdstructuur*).

Het ministerie van LNV en het IPO besloten om Natuurmonumenten en De12Landschappen in twee jaar tijd 5,7 miljoen euro te korten op de (hogere) vergoedingen in het SNL. De12Landschappen heeft daarvan met spijt, kennisgenomen. Zij heeft haar medewerking aan de uitvoering van deze operatie toegezegd, op voorwaarde van een goede overgangsregeling. Met het IPO zijn gesprekken gevoerd over de manier waarop de korting vanaf 2011 wordt uitgevoerd.

Certificering natuurbeheerders

De invoering van het nieuwe Subsiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) gaat samen met het (vrijwillig) certificeren van natuurbeheerders. Het spaart immers veel kosten als intensieve controle van subsidievoorschriften overbodig is en het doet recht aan de professionaliteit van natuurbeheerders. De12Landschappen heeft in 2009 een bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van een Programma van Eisen voor een kwaliteitshandboek dat als onderlegger kan dienen bij certificering. In het najaar bleek dat de verwachtingen van beheerders en overheid verschillen. Bovendien is er nog geen overeenstemming bereikt over toekomstige compensatie van certificeringskosten. Het overleg over de minimale eisen voor certificering wordt in 2010 vervolgd. Intussen heeft De12Landschappen in 2009 bij de provinciale Landschappen afgetast welk model voor hen werkbaar is. De organisaties dienen in 2011 over een certificaat te beschikken om privileges binnen het SNL te krijgen. Binnen het samenwerkingsverband is gesproken over het kwaliteitssysteem van de Unie van Bosgroepen en een certificeringpilot van het Brabantse Landschap. Een vorm van groeps-certificering lijkt mogelijk; nadere uitwerking volgt in 2010.

Natuurkwaliteit en monitoring

Om gerichte (financiële) impulsen aan de natuur te geven, is inzicht nodig in de kwaliteit van die natuur. Denk bijvoorbeeld aan de aanwezigheid van planten- en diersoorten of de milieu- en wateromstandigheden. Het sturen op natuurkwaliteit vraagt om een werkbaar systeem. Het ministerie van LNV en het IPO zijn daar verantwoordelijk voor en daarbij is intensieve betrokkenheid van terreinbeheerders nodig. De provinciale Landschappen zijn door het samenwerkingsverband in 2009 actief betrokken bij de ontwikkeling van kwaliteitsklassen en monitoring van alle beheertypes van de Index Natuur en Landschap. De verschillen van inzicht en bestaande eigen methoden maken het voor de beheerders tot een uitdaging om te werken volgens dezelfde standaarden voor biotische monitoring. Bovendien is een optimale financiering van deze monitoring een aandachtspunt. De12Landschappen heeft via de stuurgroep SNL aangedrongen op duidelijkheid over de financiële ruimte hiervoor.

Implementatie en communicatie SNL

Voordat de provincies het nieuwe Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) als regeling kunnen invoeren, is een werkbare modelverordening nodig. Begin 2009 is daar hard aan gewerkt en De12Landschappen is één van de partijen die op de inhoud hebben gereageerd. Medio 2009 hebben alle provincies akkoord gegeven aan het stelsel. Een belangrijke randvoorwaarde voor het recht op subsidie zijn de natuurbeheerplannen van de provincies. Als beheerders hebben diverse provinciale Landschappen vooral in de eerste helft van 2009 een grote hoeveelheid basisinformatie aangeleverd, daarbij technisch ondersteund door De12Landschappen.

De12Landschappen heeft in het verslagjaar met het Interprovinciaal Overleg (IPO) meegedacht over de communicatie rond de invoering van het SNL, zoals de website en documentatie. Op dat moment waren de partijen nog in de veronderstelling van invoering per 1 januari 2009 (*inmiddels uitgesteld*). De12Landschappen werkte ook samen met Natuurmonumenten aan een reeks themadagen over de betekenis en gebruikswaarde van de Index Natuur en Landschap voor het beheer.

Gedragscode natuurbeheer

Een werkgroep van het Bosschap heeft – met deelname van De12Landschappen – in de afgelopen drie jaar gewerkt aan de ontwikkeling van de Gedragscode Natuurbeheer. De definitief goedgekeurde versie is in juni 2009 gepresenteerd. De code biedt natuurbeheerders vrijstelling van verbodsbepalingen van de Flora- en Faunawet voor specifiek omschreven reguliere beheerswerkzaamheden. Uitgangspunt daarbij is dat geen afbreuk wordt gedaan aan de 'gunstige staat van instandhouding'. De provinciale Landschappen hebben afzonderlijk commentaar gegeven op een prototype van de code. De12Landschappen heeft in december 2009 een beheerdersoverleg georganiseerd om te bespreken hoe de Landschappen in de praktijk met de code kunnen omgaan. Daar is tevens een hanteerbare veldversie van de Gedragscode Natuurbeheer gepresenteerd.

Gemeenschappelijk landbouwbeleid

Samen met partnerorganisaties heeft De12Landschappen in 2009 politieke aandacht gevraagd voor een duurzamere invulling van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Centraal stond de Health Check, die er toe leidt dat de overheid al op korte termijn duurzame landbouwactiviteiten kan stimuleren met GLB-middelen. Maar ook over de toekomst van het GLB is nagedacht. Het ministerie van LNV heeft hiervoor zelf al ideeën geformuleerd in de zogenoemde Houtskoolschets. Bij de Vaste Commissie voor LNV is aandacht gevraagd voor de schadelijke effecten van het Europese landbouwbeleid op natuur en milieu en de noodzaak van een meer groene invulling van de bijdrage aan het plattelandsbeleid.

Pacht

Het rapport 'Groene erfpacht in balans' van commissie De Jong omvat de analyse van het erfpachtsysteem bij Staatsbosbeheer. De conclusies in het rapport hebben in potentie grote (financiële) gevolgen voor andere terreinbeherende organisaties die met erfpacht te maken hebben. De Federatie Particulier Grondbezit heeft mede namens De12Landschappen en Natuurmonumenten bij het ministerie van LNV gepleit voor het vasthouden van marktconformiteit in de groene erfpachtpraktijk.

Ontwikkelingen in natuurbeleid en -wetgeving

Niet voor niets is beleidsbeïnvloeding een kerntaak van De12Landschappen: bij het beheer van natuur en landschap zijn we afhankelijk van nationaal en Europees beleid en wet- en regelgeving. In 2009 speelden diverse ontwikkelingen, zoals de beheerplanprocessen, de ammoniakproblematiek, het stagneren van de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en de knelpunten rondom de Verklaring van Linschoten. Onderstaand de belangrijkste aandachtspunten waar De12Landschappen zich in 2009 voor heeft ingezet.

Beheerplannen en Natura 2000

Het feit dat veel natuurterreinen van provinciale Landschappen zijn aangewezen als Natura 2000-gebied, is een prachtige erkenning van de natuurwaarden op die locaties. Om de bijzondere habitats en soorten in stand te houden, worden maatregelen en toelaatbare activiteiten vastgelegd in beheerplannen (*op basis van de Natuurbeschermingswet*). Hierdoor vrezen ondernemers in de omgeving van Natura 2000-gebieden dat hen mogelijk beperkingen (dreigen te) worden opgelegd via vergunningverlening. De beheerplannen dienen namelijk ook als onderlegger als hun bedrijfsactiviteiten effect hebben op de instandhouding van soorten of habitats.

De12Landschappen heeft in 2009 samen met landelijke natuurorganisaties ingezet op de beïnvloeding van politieke besluitvorming over de beheerplanprocessen, met als doel gunstige voorwaarden voor Natura 2000. Het samenwerkingsverband had bovendien zitting in het overleg Platform Maatschappelijke Organisaties van het regiebureau Natura 2000 waarin de voortgang van de beheerplannen is besproken. Op basis van de concept-beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden kregen provincies de gelegenheid om te beoordelen of de gestelde doelen haalbaar en betaalbaar waren. Vervolgens heeft De12Landschappen de provinciale Landschappen opgeroepen om kritisch naar de plannen en zienswijzen van de provincies te kijken. Op basis van zowel de provinciale plannen als de wijzigingsverzoeken voor Natura 2000-gebieden zal het ministerie van LNV uiterlijk eind 2010 tot aanwijzingsbesluiten komen. Intussen verleent De12Landschappen sinds eind 2009 haar medewerking aan een onderzoek naar de kwaliteit van de concept-beheerplannen. Dit onderzoek van Alterra gebeurt op initiatief van natuurorganisaties en wordt vervolgd in 2010.

Ammoniakdiscussie

Bij het opstellen van beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden is het omgaan met ammoniak uit de intensieve veehouderij een struikelblok. De minister trachtte medio 2009 ruimte te zoeken in de toepassing van de natuurwetgeving. Het voorstel was automatische vergunningverlening voor bestaande (veehouderij)bedrijven, zolang de depositie niet toeneemt bij bedrijfsuitbreiding. De12Landschappen heeft hier mede namens Natuurmonumenten, Vogelbescherming en Stichting Natuur en Milieu kritisch op gereageerd. De natuurorganisaties zien meer in de programmatische oplossing van de commissie Huijs: deze aanpak voorziet in een combinatie van generiek beleid, gebiedsgerichte maatregelen en effectgerichte maatregelen om op langere termijn een afnemende totale depositie te bewerkstelligen.

Reikwijdte natuurrichtlijnen

Door de Wet ammoniak en veehouderij worden natuurgebieden nauwelijks (meer) beschermd. Door stikstofdepositie blijft de milieukwaliteit en biodiversiteit van de natuurgebieden achteruit gaan, ondanks de Habitatrichtlijn en IPPC-richtlijn. De12Landschappen doet mee aan een coalitie van natuur- en milieuorganisaties die zich sterk maakt voor een betere implementatie en toepassing van de Europese richtlijnen ter bescherming van de natuur in Nederland. Om duidelijkheid te krijgen over de reikwijdte van de Habitat- en IPPC-richtlijn, heeft De12Landschappen in 2009 weer financieel bijgedragen aan beroepszaken tegen vergunningen aan veehouderijbedrijven.

Crisis- en herstelwet

Het ammoniakknelpunt komt ook aan de orde in de voorgenomen Crisis- en herstelwet. Volgens De12Landschappen en andere groene partners is deze wet onnodig slecht voor milieu, natuur en landschap. Het is voorstel is namelijk om en passant de Natuurbeschermingswet te versoepelen door het bestaand gebruik ten aanzien van ammoniak zonder meer vergunningvrij te maken rond Natura 2000-gebieden. De natuurorganisaties hebben in 2009 duidelijk gemaakt dat dit kwalijk is en bovendien strijdig met het Europees recht. De hoop is dat de programmatische aanpak stikstof - die onderdeel moet worden van de Crisiswet - leidt tot een afnemende depositie in de gebieden.

Integrale natuurwet

Het kabinet beoogt de Natuurbeschermingswet, de Flora- en Faunawet en de Boswet samen te voegen tot één Natuurwet. Voor deze integratie heeft het ministerie van LNV een Plan van Aanpak opgesteld. Betrokken natuurorganisaties (*De12Landschappen, Natuurmonumenten, Vogelbescherming Nederland, Stichting Natuur en Milieu en de Waddervereniging*) hebben aangeboden mee te denken en zij hebben samen gereageerd op de eerste conceptteksten van de geïntegreerde wet.

Ecologische Hoofdstructuur

De12Landschappen ziet het als groot belang dat er vaart blijft in de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De mate waarin de verschillende provincies hun EHS-target naderen, loopt nogal uiteen en dat leverde in 2009 regelmatig discussies op rondom onteigening. Om effectiever en sneller een goede ecologische samenhang te bereiken, is kennis over de ligging van al dan niet ingerichte EHS- en ruilgronden van belang. Daarom willen zowel de overheid als terreinbeheerders goed inzicht hebben in de stand van zaken van verwerving en inrichting.

De provinciale Landschappen hebben in 2009 meegewerkt aan een quickscan door de Dienst Landelijk Gebied (DLG) naar de gerealiseerde EHS bij het begin van de ILG-periode in 2007. De Nulmeting op Kaart (NOK) 2007 is in november vorig jaar definitief vastgesteld door de minister. De digitale kaarten dienen als nadere onderbouwing van ILG-beleidsafspraken tussen minister en provincies en maken deel uit van de beleidsverantwoording aan de Tweede Kamer. De12Landschappen spraken met DLG, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten over het gezamenlijk actualiseren van de kaarten. Dat betreft de Natuurmeting op Kaart 2010, die een rol kan spelen in de MidTerm Review van het ILG. De kaartbeelden en tabellen zijn op termijn beschikbaar voor de beheerders.

Elke provincie dient overigens een EHS-verordening op te stellen. Dat staat als paragraaf in de Algemene maatregel van bestuur (Amvb) Ruimte, bedoeld om een aantal rijksbelangen te borgen. In een reactie op deze Amvb heeft De12Landschappen aangedrongen op het goed begrenzen van de EHS in nieuwe structuurvisies en gemeentelijke bestemmingsplannen.

Verklaring van Linschoten

Om te stimuleren dat particulieren een grotere bijdrage leveren aan de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), zijn intenties daartoe in de Verklaring van Linschoten aan de minister van LNV aangeboden (*mei 2009*). In de uitwerking is een nieuwe subsidieregeling nodig voor het aankopen van natuur. Complicerende factor in het overleg rondom de Verklaring van Linschoten was de klacht die particuliere grondeigenaren indienden bij de Europese commissie over de subsidiëring van grondaankopen door Natuurmonumenten en provinciale Landschappen. Pas nadat de Federatie Particulier Grondbezit zich distantiëerde van de klacht, kreeg de Verklaring van Linschoten groen licht. De nieuwe Vereniging Gelijkberechtiging Grondbezitters blijft echter procederen en dringt er bij provincies op aan de subsidiëring van natuuraankoop op te schorten. De12Landschappen en Natuurmonumenten hebben voor juridisch advies een advocatenkantoor in de arm genomen.

Inzoomen op natuur: ontwikkelingen in faunabeleid

De12Landschappen zet natuur en landschap in de volle breedte op de kaart. Belangrijke punten zijn leefgebieden, soortenbeleid en dierenwelzijn. Allemaal thema's die een wezenlijk onderdeel vormen van de projecten en activiteiten van de provinciale landschappen. Onderstaand lichten we de belangrijkste landelijke ontwikkelingen in het faunabeleid eruit.

Leefgebieden

Het project 'Werk aan soorten' is bedoeld om provincies te ondersteunen bij het maken van (juiste) keuzes op gebied van soortenbescherming. Achterliggende gedachte is het Rijk voldoende geld

beschikbaar te laten stellen om urgente projecten uit te voeren, zodat provincies en Rijk samen tot een landsdekkend beeld komen van soorten. 'Werk aan soorten' bestaat uit twaalf provinciale plannen en een gebundelde rapportage met een landelijk overzicht. Hiermee geeft De12Landschappen binnen een coalitie van terreinbeheerders en soortbeschermende organisaties invulling aan het nieuwe beleidsconcept 'Leefgebiedenbenadering' (*onderdeel van de ILG-afspraken 2010-2013*). Het gebiedsgerichte actieve soortenbeleid is al sinds het najaar van 2007 van kracht, met als doel een impuls te geven aan het behoud van biodiversiteit.

Het ministerie van LNV droeg in juni 2009 de regierol over aan de provincies. Het teleurstellend lage bedrag van 150.000 euro dat hiervoor jaarlijks beschikbaar wordt gesteld, staat niet in verhouding tot de ambities voor de leefgebiedenbenadering. De12Landschappen heeft daarom samen met tien collega-organisaties een brief gestuurd aan alle betrokken gedeputeerden over de noodzaak om substantieel (*en conform afspraken*) te investeren in de leefgebieden.

Overwinterende ganzen

Het nieuwe beleid ten aanzien van landbouwschade door overwinterende ganzen blijkt duurder uit te pakken dan de oude werkwijze. Bovendien blijkt het aanwijzen van foerageergebieden nauwelijks effect te hebben. Dat komt doordat het aantal ganzen is gestegen, maar ook doordat de foerageergebieden verkeerd zijn gesitueerd (*ofwel op plekken waar ganzen niet foerageren, ofwel zijn de opvanggebieden te versnipperd*). De12Landschappen onderschreef in november een brief van Vogelbescherming Nederland over het failliet van het ganzenbeleid. Betrokken partijen concluderen vooralsnog dat het goed is om het beleid – mits aangescherpt – toch nog een paar jaar aan te houden. Als deelnemer aan het Beleidskader Faunabeheer heeft De12Landschappen eind 2009 met haar partners toegewerkt naar een advies aan de minister over de vervolgaanpak van het ganzenprobleem.

Visienota ganzen en natuurbeheer

Het sterk stijgende aantal overzomerende ganzen leidt ook steeds vaker tot problemen. En dan niet alleen in de agrarische sector, maar ook in natuurgebieden en voor het weidevogelbeheer. Het is zaak de eerder vastgestelde Handreiking adequater toe te passen. Voor de terreinbeherende organisaties was het dilemma om in te grijpen in populaties aanleiding om een start te maken met een gezamenlijke visienota over ganzen in relatie tot natuurbeheer.

Dierenwelzijn

Op verzoek van het ministerie van LNV heeft De12Landschappen bij de provinciale Landschappen navraag gedaan over de omgang met grazers en in het wild levende dieren. Aanleiding daartoe was de behandeling van de nota Dierenwelzijn en de nationale agenda diergezondheid in de Tweede Kamer. Uit een enquête bleek dat grazers bij de Landschappen nooit aan hun lot worden overgelaten; zo wordt bijvoorbeeld bijgevoerd als sprake is van voedselgebrek. Voor wilde dieren gelden de wettelijke regels van de Flora- en Faunawet en een zogenoemde 'afblijfplicht'. Wel kan worden opgetreden als sprake is van schade in het natuurbeheer.

Weidevogels

Door een amendement op de LNV-begroting kwam in 2009 vijf miljoen euro beschikbaar voor extra weidevogelmaatregelen. Door deze financiële impuls kregen een aantal weidevogelgerichte projecten van provinciale Landschappen een bijdrage. De extra gelden kwamen ook ten goede aan twee weidevogelprojecten waarin De12Landschappen participeerde. Het samenwerkingsverband verzorgde de communicatie over het nieuwe weidevogelbeleid binnen 'Een rijk weidevogellandschap' en droeg bij aan gecoördineerde gebiedsgerichte samenwerking en afstemming bij weidevogelbeheer in het project 'Nederland Weidevogelrijk'.

Succesvol nieuws kwam in 2009 uit de hoek van de gezamenlijke aanpak van de gruttoproblematiek, waarbij De12Landschappen samenwerkt met projectpartners Landschapsbeheer, Natuurlijk Platteland Nederland en – West. Uit onderzoek bleek namelijk dat de gruttodichtheden in bijna alle pilotgebieden hoger zijn geworden door mozaïekbeheer en de beschikbaarheid van meer kuikenland. De12Landschappen droeg in 2009 verder bij aan de Weidevogelbalans 2008 van Landschapsbeheer Nederland/SOVON en werkte mee aan een onderzoek van Alterra naar het effect van ganzen op weidevogels; zowel bij Landschap Noord-Holland als bij It Fryske Gea zijn onderzoekslocaties vastgesteld.

Verder was er vorig jaar speciale aandacht voor de inpassing van het weidevogelbeleid in het nieuwe provinciale subsidiestelsel. Ondanks de lobby zijn er voor 2010 geen extra gelden beschikbaar gesteld voor weidevogelbeheer vanuit herbestemde middelen uit het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid. Wel heeft de minister dertig miljoen euro beschikbaar gesteld voor biodiversiteit in akkerranden. Het Weidevogelverbond – sinds 2009 onder verantwoordelijkheid van het Interprovinciaal Overleg (IPO) – heeft niet ingezet op een nieuwe financiële weidevogelimpuls via een amendement.

De12Landschappen in het Europese speelveld

Natuur en landschap kennen geen grenzen: De12Landschappen is ook actief binnen het Europese speelveld en zelfs daarbuiten. Het samenwerkingsverband is onder meer lid van de Raad van Toezicht bij het IUCN en heeft een ondersteunende band met de Dutch Caribbean Nature Alliance (DCNA). Hét Groene Debat en de perikelen rondom Eurosite waren in de 2009 de belangrijke aandachtspunten in het Europese speelveld.

Hét Groene Debat

Bij de Europese verkiezingen verdienen ook de groene thema's een plek op de agenda. Om die reden organiseerden De12Landschappen, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Vogelbescherming Nederland in 2009 'Hét Groene Debat'. De kandidaat-Europarlementariërs kregen de mogelijkheid om hun standpunten, visie en voornemens voor de groene ruimte toe te lichten.

Eurosite

De12Landschappen is aangesloten bij Eurosite, een Europees verband van terreinbeherende organisaties. Door het wegvallen van een jaarlijkse subsidie van de Europese Commissie bleek in 2009 dat Eurosite in een moeilijke financiële positie zit. Tijdens de Annual General Meeting in mei – waar ook De12Landschappen was vertegenwoordigd – is overeenstemming bereikt over een doorstart van Eurosite met een beperkter team en een aangepast contributiesysteem. In de loop van het jaar heeft De12Landschappen overleg gevoerd met de betalende organisaties over de verdere invulling van lobbyactiviteiten van Eurosite en de informatievoorziening over Brusselse aangelegenheden.

Windenergieopwekking in het landschap

De12Landschappen onderschrijft de ruimtelijke criteria voor plaatsing van windenergieopwekking op land en de daarin gevraagde waarborgen voor natuur en landschap. Samen met andere natuur- en milieuorganisaties is in 2009 verder gewerkt aan een gezamenlijke realisatievisie. Toch heeft De12Landschappen zich later in het verslagjaar teruggetrokken, om de provinciale Landschappen gelegenheid te geven een individueel standpunt in te nemen. Acceptatie van een kaart met een landelijke uitwerking van potentiële gebieden voor grootschalige windopwekking kan immers in strijd zijn met de belangen van provinciale Landschappen. Bovendien heeft De12Landschappen twijfels over de noodzaak van de ambitie van het Rijk om in 2020 op het land 6000 MW aan windenergie te kunnen opwekken.

Water onlosmakelijk verbonden met natuur

In Nederland ontlenen natuur- en landschap hun bijzondere kwaliteiten vaak aan de invloed van het

water. Natuur is afhankelijk van goede condities van oppervlakte- en grondwater. Bovendien dwingt de klimaatproblematiek om goed na te denken over de relatie natuur, water en veiligheid. Het thema 'water' was in 2009 op verschillende manieren onderwerp van gesprek bij de activiteiten van De12Landschappen. Onderstaand vermelden we de belangrijkste waterdossiers.

Waterplannen

In de ontwerp-Waterplannen 2010-2015 van Rijkswaterstaat worden te weinig of onjuiste maatregelen genomen voor de instandhoudingsdoelen in beschermde natuurgebieden. Of ambities worden op de lange baan geschoven. Dat is de conclusie van externe bureaus die in opdracht van De12Landschappen, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten in 2009 hebben onderzocht in hoeverre de watercondities in de Natura 2000-gebieden tot hun recht komen in de ontwerp-Waterplannen. Als lid van de Commissie Water van het Bosschap heeft De12Landschappen actief bijgedragen om deze problematiek onder de aandacht te brengen bij (semi-)overheden.

Waterschapslasten natuurterreinen

Voor natuurgebieden geldt een lagere waterschapsheffing. Maar wanneer mag een terrein als natuur worden aangeduid? In 2009 bleek dat Waterschappen dit niet op een eenduidige manier vaststellen. De terreinbeheerders binnen het Bosschap zijn daarom in gesprek gegaan met de Waterschappen, met als inzet een eenduidige interpretatie. Het gaat immers om veel geld. Mogelijk zijn de Index Natuur en Landschap en de daarop gebaseerde digitale natuurbeheerkaarten van provincies een goed instrument. Sommige Waterschappen zien echter gras en akkers niet als natuur; dat onderdeel wordt mogelijk getoetst bij de rechter.

Modernisering waterschapsbestel

Het ministerie van Verkeer & Waterstaat (V&W) heeft in 2009 aan het Bosschap gevraagd om een visie op de toekomstige inrichting van de waterschapsverkiezingen. Aanleiding is de behoefte aan verdere verbeteringen op basis van de Wet Modernisering Waterschapsbestel (*december 2007*). De Commissie Water van het Bosschap denkt hier over na.

Door onder meer een doelmatigere uitvoering van waterbeheerstaken, verwacht de Unie van Waterschappen jaarlijks 100 miljoen euro op de Rijksbegroting te besparen. Het voorstel voor deze 'Actie Storm' is in november 2009 ingediend bij de staatssecretaris. Naar aanleiding hiervan heeft De12Landschappen samen met Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer bij de Unie van Waterschappen gepleit om dit niet koste te laten gaan van een vlotte uitvoering van de doelen die zijn gesteld in Natura 2000 en de Kaderrichtlijn Water.

Programma Stroomlijn

Rijkswaterstaat heeft in 2009 de terreinbeherende organisaties gevraagd om in gebieden langs de grote rivieren verruiging te verwijderen. Voor de hoogwaterveiligheid is namelijk een inhaalslag nodig in het maaibeeld van de uiterwaarden. Om een goede balans te vinden tussen natuurkwaliteit en hoogwaterveiligheid, is voor de uitvoering van het programma Stroomlijn een coördinatiegroep van terreinbeheerders ingesteld (*waaronder De12Landschappen*). In een advies aan de ministeries van V&W en LNV is onder meer ingezet op een kostenvergoeding voor het extra maaierwerk. Wegens gebrek aan financiële middelen voor de inhaalslag, wordt programma Stroomlijn in 2010 afgebouwd.

Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers

Natuurorganisaties kunnen een rol spelen in het klimaatbestendig maken van Nederland. Door in bepaalde gebieden de natuurlijke (water)processen ruimte te geven, ontstaan zogenoemde klimaatbuffers die de gevolgen van de klimaatverandering deels opvangen. De12Landschappen vormt samen met Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Waddenvereniging, stichting ARK, Vogelbescherming Nederland en Wereld Natuur Fonds de Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers. Deze coalitie heeft in oktober 2009 een

samenwerkingsovereenkomst getekend. Alle partners onderschrijven dat ze samen natuurlijke klimaatbuffers gaan creëren die Nederland klimaatbestendiger én mooier maken.

Het ministerie van VROM heeft 15 miljoen euro ter beschikking gesteld om in de periode 2009-2012 voorbeeldprojecten te realiseren. Bovendien was het gedachtegoed van de natuurlijke klimaatbuffers duidelijk terug te zien in het Advies Deltacommissie en in het Nationaal Waterplan. Dankzij deze aandacht en middelen kan de Coalitie het concept opschalen door in de komende decennia aan te sturen op kleine en grote waterwerken. Drie provinciale Landschappen hebben in 2009 al aansprekende projectplannen ingediend voor klimaatbuffers; deze zijn om budgettaire redenen aangehouden tot 2010.

Effectgerichte maatregelen voor natuurkwaliteit

De regeling Effectgerichte Maatregelen (EGM) is per 2010 geschrapt. De EGM was bedoeld als 'overlevingsstrategie' voor de periode dat de milieukwaliteit nog niet voldoet aan de eisen van een vitale natuur. Helaas is er geen budget meer beschikbaar voor dit pakket maatregelen voor het herstellen en in stand houden van de natuurwaarden in Nederland. De succesvolle botanische resultaten van twintig jaar EGM-maatregelen op de terreinen van de provinciale Landschappen staan in de door De12Landschappen gerealiseerde en rijk geïllustreerde publicatie 'Boven verwachting' (mei 2009). Het boekje is gebaseerd op de eindrapportage van het project EGM-beleidsmonitoring 2005-2006 en is ingezet om aandacht te vragen voor de successen van de regeling.

De12Landschappen heeft in 2009 namens zes provinciale Landschappen nog een laatste gezamenlijke aanvraag ingediend voor ruim twintig EGM-projecten (*subsidiebedrag van ruim 2 miljoen euro*). Om de effecten van de maatregelen bij de provinciale Landschappen vast te stellen, diende De12Landschappen ook een project in voor beleidsmonitoring. Bovendien spant het samenwerkingsverband zich enorm in om lopende projecten tot een goed einde te brengen.

Van oorsprong is er een directe relatie tussen de regeling EGM en het Kennisnetwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit (OBN). Hierbij wordt de uitvoering van herstelmaatregelen begeleid door wetenschappelijk onderzoek en advies. Om te voorkomen dat er een vacuüm ontstaat in de werkzaamheden van het Kennisnetwerk OBN, is de coördinatie verplaatst van het ministerie van LNV naar het Bosschap.

Stages in het groen

Het kabinet heeft zich ten doel gesteld om 10.000 stageplaatsen te realiseren die een link hebben met voedsel en groen. De12Landschappen heeft zich in 2009 officieel achter dit voornemen geschaard door de ondertekening van het tweede convenant Groene Maatschappelijke Stages. Het Gelders Landschap en collega-Landschappen die zijn verbonden met Landschapsbeheer waren al eerder ingestapt door aan te haken bij pilots 'stages in het groen'. In het blad 'Ieders Landschap' van De12Landschappen is uitvoerig aandacht besteed aan de inzet van deze Landschappen, die erop gericht is scholieren te laten kennismaken met natuurbeheer.

Hoogste tijd voor biodiversiteit

De Verenigde Naties heeft 2010 uitgeroepen tot het Internationale Jaar van de Biodiversiteit. Als lidstaat gaat ook Nederland activiteiten ontplooiën, aangejaagd door een coalitie van overheden en maatschappelijke organisaties. Het doel is om biodiversiteit onder de aandacht te brengen van een breed publiek. Op de landelijke bijeenkomst 'Hoogste tijd voor biodiversiteit' ondertekende ook De12Landschappen de Verklaring van Amersfoort, waarmee alle deelnemers toezeggen zich in te spannen voor het thema. De12Landschappen zorgt er voor dat biodiversiteit aandacht krijgt in de publicaties van de twaalf provinciale Landschappen.

6 Het werk van de Landschappen in beeld

Wie zijn die twaalf provinciale Landschappen, wat doen ze precies en hoe waardevol zijn ze voor onze Nederlandse natuur? Om het werk van de Landschappen letterlijk in beeld te brengen, stond een fotowedstrijd centraal in de campagne voor zichtbaarheid in 2009. Vanaf eind mei is de wedstrijd aangekondigd in regionale en landelijke dagbladen onder het motto 'Mijn Landschap, natuur dichtbij'. Ruim 30.000 mensen bezochten de website en ruim 3600 mensen stuurden een foto in. De twaalf winnaars – uit elke provincie één – zijn eind september bekend gemaakt. De winnende beelden zijn daarna twee weken lang in Nederland rondgereden door in totaal vijfhonderd streekbussen die elk met één van de winnende foto's waren beplakt.

Bekendheid meten

De campagne Zichtbaarheid is uitgevoerd zoals omschreven in het werkplan en de begroting 2009. De opzet was om alle 12 Landschappen zichtbaar te maken in de eigen provincie én in Nederland als geheel. Of de boodschap 'Mijn Landschap, natuur dichtbij' samen met de winnende foto's voor meer bekendheid van de Landschappen heeft gezorgd, hopen we te achterhalen uit de meting van de zogenoemde Chari-barometer, die jaarlijks mening peilt van gemiddeld 8800 respondenten over circa 100 fondsenwervende organisaties.

Alle 12 Landschappen participeren sinds 2002 in deze barometer om de bekendheid en waardering van hun organisaties te meten. De Chari-barometer vraagt specifiek naar de bekendheid met en de waardering van het 'eigen' Landschap. Zes provinciale Landschappen zijn in 2009 iets gestegen of gelijk gebleven qua bekendheid. De stijging in bekendheid betekent niet per definitie een stijging in waardering. Dat onderdeel toont per jaar en per Landschap een wisselend beeld.

Erfstellingen en legaten

Zichtbaarheid is ook een belangrijk thema in het kader van erfstellingen en legaten, die een belangrijk deel vormen van de financiële steun voor het werk van de 12 Landschappen. In de afgelopen jaren leverden advertenties in notarisuitgaven relatief weinig op, daarom is in 2009 gekozen voor één belangrijke en vooral zichtbare plaatsing als 'goed doel'. Deze gezamenlijke advertentie van de 12 Landschappen is geplaatst in de Wijzer Nalaten.

Reguliere communicatiemiddelen

Het internet is voor veel doelgroepen een belangrijke informatiebron. De site van De12Landschappen is in 2009 meer dan 48.500 keer bezocht. Bezoekers surfen vooral naar www.landschappen.nl voor nieuwsberichten, vacatures en informatie over de organisatie. De site fungeert als toegangspoort voor de websites van de twaalf provinciale Landschappen. Om de site optimaal te blijven benutten, beraden we ons in 2010 opnieuw op de uitgangspunten en doelgroepen.

De medewerkers en bestuurders van de 12 Landschappen ontvangen vijf keer per jaar de nieuwsbrief 'Ieders Landschap' (*oplage van 1000 exemplaren*). Een select aantal externe partijen ontvangt dezelfde nieuwsbrief. Omdat communicatie met de buitenwacht een andere aanpak en toon vraagt, heeft De12Landschappen de ambitie om in 2010 een speciale nieuwsbrief voor externe partijen te maken.

7 Relaties en partnerships voorwaarde voor succes

De ambities van De12Landschappen zijn groot. Maar wij kunnen onze mooie plannen en dromen niet alleen realiseren. De relaties met partijen die ons ondersteunen én partnerships voor inhoudelijke samenwerking en uitwisseling zijn voorwaarden voor ons succes. De12Landschappen vertelt graag meer over deze waardevolle partijen, allianties en overleggen via onderstaande links.

Relaties:

- Nationale Postcode Loterij
- Rabobank
- Prins Bernhard Cultuurfonds
- VSBfonds

Lees ook meer over onze:

- Partnerships
- Strategische allianties
- Overlegorganen

Goed Geld van de Nationale Postcode Loterij

De Nationale Postcode Loterij (NPL) is een waardevolle relatie van De12Landschappen. Jaarlijks ontvangt het samenwerkingsverband een financiële bijdrage die ten goede komt aan de twaalf provinciale Landschappen. Tijdens het Goed Geld Gala in februari 2009 mocht De12Landschappen een cheque van 12,5 miljoen euro in ontvangst nemen. Geld dat goed besteed wordt aan natuur en landschap in Nederland! Maar het partnership behelst meer dan alleen het financiële aspect. Samen kunnen we het verschil maken en de natuur behouden voor de generaties na ons. Onderstaand een overzicht van NPL-highlights in 2009:

Op televisie

De NPL-beneficiënten kregen de kans een aflevering te verzorgen voor de serie 'Een goede wereld' op de zender Het Gesprek. De12Landschappen heeft vervolgens een programma in elkaar gezet rond het thema 'land, mens en water'. In een aflevering van Het Gesprek in mei waren bovendien interviews te zien met Hank Bartelink (*directeur De12Landschappen*) en Gerrit Pastink (*hoofd terreinbeheer bij Landschap Overijssel*). Zij zaten samen met de programmadirecteur van Ruimte voor de Rivier (*Ingwer de Boer van Rijkswaterstaat*) in de uitzending. Dit gesprek is terug te zien via: <http://www.hetgesprek.nl/archief2142>.

Op kerstavond was wederom op zender Het Gesprek een uitzending te zien waarin de 12 Landschappen centraal stonden. Het thema was 'Streek, streekontwikkeling en streekproducten'. Speciaal voor deze uitzending maakte Enting Films een kort promotiefilmpje van vier minuten over de provinciale Landschappen. De meest aansprekende beelden zijn in februari 2010 ook getoond in een aflevering van 'Wat vindt Nederland' op RTL 4, waarin de twaalf Landschappen centraal stonden.

Op de fiets

Na een groot evenement van de Postcode Loterij in juli 2009 konden 's middags 2400 prijswinnaars een tocht maken op hun net gewonnen fiets. Locatie was De Sysselt, een landgoed van het Geldersch Landschap en Geldersche Kasteelen. Vrijwilligers informeerden de fietsers over het landgoed en het werk van het Geldersch Landschap. Een informatiepakket voor de fietsers is vooraf samengesteld door de Loterij, het Geldersch Landschap en De12Landschappen.

Over fietsen gesproken: op initiatief van de Postcode Loterij wordt in 2010 een plan ontwikkeld om bij elk bezoekerscentrum van de Landschappen speciale Postcode Loterij-fietsen aan te bieden!

Droomfonds

De Postcode Loterij wil ruimte geven aan nieuwe, moedige en baanbrekende initiatieven op projectbasis en bovendien haar beneficiënten stimuleren om groots en oplossingsgericht te denken. Daarom presenteerde de Loterij in 2009 haar nieuwe Droomfonds, dat droomprojecten financiert door tien procent van de reguliere bijdrage aan beneficiënten in het fonds te storten. Met het Droomfonds beoogt de Loterij ook ruimte te geven aan leiderschap en visie in verschillende sectoren die zij steunt. In februari 2010 maakt de Loterij bekend op welk project haar keuze is gevallen.

Rabobank en Landschappen samen actief in de streek

De12Landschappen en de Rabobank hebben in juni 2009 een convenant ondertekend om hun intentie tot samenwerking te bekrachtigen. Beide partijen delen passie voor het landschap en de (her)inrichting daarvan. De tijd lijkt rijp voor strategische samenwerking, omdat zich grote hervormingen aandienen in de landbouw met kansen voor plattelandsontwikkeling in bredere zin. Bovendien is de financiering van landschap een actueel thema nu mensen bewuster dan ooit bezig zijn met de waarde van landschap en natuur. Het eigentijdse karakter van de nieuwe samenwerking vormt een krachtige energie in het maatschappelijke middenveld, met als doel een grotere betrokkenheid van alle relevante partijen, van burger en bedrijf tot overheid.

Sterke binding met omgeving

Het voeren van hoogwaardig beleid vanuit maatschappelijk verantwoord ondernemerschap is een strategische keuze van de Rabobank. Duurzaam gedrag wordt de norm voor financiële dienstverlening, denk bijvoorbeeld aan het efficiënt gebruiken van natuurlijke hulpbronnen, aandacht voor het klimaat en het streven om productie duurzamer in te richten. Aandacht voor de ontwikkeling van landschap in de eigen streek past daar ook bij. Net als de bewoners van de gebieden waar de Landschappen terreinen beheren (*in de meeste gevallen geopend voor publiek*), hebben ook de klanten van de Rabobank vaak een sterke binding met hun directe omgeving. Daarom is het de wens van De12Landschappen en de Rabobank samen zoveel mogelijk mensen te betrekken bij de ontwikkeling van het landschap in de eigen streek.

Streekrekening

Een interessant instrument voor de plannen van de Rabobank en De12Landschappen is de zogenoemde 'streekrekening'. Het idee hierachter is 'geld geven zonder geld te geven': institutionele organisaties en bedrijven storten hun financiële buffer op de streekrekening van de plaatselijke Rabobank en kunnen beiden, dus zowel de rekeningbezitter als de bank, vijf procent doneren over het gemaakte rentebedrag. Het geld dat daardoor beschikbaar komt, is bestemd voor de uitvoering van streekplannen. Zo kan de rekeninghouder maatschappelijk verantwoord beleid voeren zonder de financiële buffer aan te spreken. De streekrekening lijkt daarmee een zeer haalbaar initiatief, dat als motor kan dienen voor de financiering van het landschap. De twaalf provinciale Landschappen en de Rabobank hebben in september 2009 officieel bekend gemaakt dat zij samen gaan werken aan de financiering van het landschap. In december verscheen in het magazine De Provincie een artikel over de streekrekening.

Symposium over ontgronden

Wat zijn de gevolgen van ontgronden? En hoe is de kwaliteit van de natuur die vervolgens terugkeert? Omdat hier weinig over bekend is, hebben het Prins Bernhard Cultuurfonds en De12Landschappen (*i.s.m. Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer*) de Rijksuniversiteit Groningen opdracht gegeven hier onderzoek naar te doen. De uitkomsten zijn in januari 2009 gepresenteerd op het symposium 'Twintig jaar ontgronden voor natuur' waar ruim tweehonderd belangstellenden op af kwamen. Het Prins Bernhard Cultuurfonds heeft De12Landschappen ook ondersteund in de organisatie van het symposium.

VSBfonds stopt met financiering natuur en milieu

Het VSBfonds besloot in 2009 te stoppen met de programmalijn Natuur & Milieu. Het betekent dat De12Landschappen niet langer financiële steun ontvangt van het fonds. Het samenwerkingsverband heeft haar teleurstelling hierover geuit, maar heeft ook aangegeven in de toekomst graag te blijven investeren in de relatie met het VSBfonds. Verder is vorig jaar veel tijd gestoken in een zorgvuldige afronding van projecten en de lang(er)lopende afspraken.

Partnerships in beleidsbeïnvloeding

Landelijk zijn veel spelers actief als het gaat om beleidsbeïnvloeding voor natuur en landschap. De12Landschappen trekt – waar het politiek haalbaar is – in veel dossiers strategisch op met Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. Andere partners waar mee wordt samengewerkt, zijn:

- Unie van Bosgroepen
- Vogelbescherming Nederland
- Federatie Particulier Grondbezit
- Stichting Natuur & Milieu
- Waddenvereniging
- Stichting Beheer en Natuur en Landelijke Gebied (SBNL)
- Land- en Tuinbouworganisatie Nederland (LTO)
- Landschapsbeheer

Optrekken met overheden

Waar nodig en mogelijk trekt De12Landschappen ook op met (semi-)overheden. De belangrijkste partners zijn het Interprovinciaal Overleg (IPO) en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). Met het ministerie van LNV is in 2009 een meerjarige overeenkomst gesloten waarin is afgesproken dat De12Landschappen en LNV samenwerken bij het realiseren van rijksdoelstellingen op het gebied van natuur en landschap. Dat leidde in het verslagjaar onder meer al tot (on)gevraagde advisering, deelname aan overlegstructuren, ondersteuning van activiteiten en manifestaties en het implementeren en coördineren van concrete projecten.

De12Landschappen zette zich in 2009 ook in voor verdieping van de relaties met de ministeries van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening & Milieu (VROM), Verkeer & Waterstaat (V&W) en Onderwijs, Cultuur & Wetenschap (OC&W).

Strategische allianties waardevolle voedingsbodem

De12Landschappen tracht haar doelen zo efficiënt en doeltreffend mogelijk te bereiken. Het bouwen en onderhouden van strategische allianties hoort daarbij. Periodiek overleg is immers een waardevolle voedingsbodem voor het uitwisselen van informatie, het ontwikkelen en afstemmen van standpunten en het gezamenlijk optreden richting beleidsmakers, politiek en publiek. Ook in 2009 is volop ingezet op samenwerking en uitwisseling. Onderstaand benoemen we enkele van die strategische allianties:

• Overleg landelijke directies Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en De12Landschappen

In dit periodieke overleg draait het om het identificeren van strategische kansen en ontwikkelingen die van primair belang zijn. Ook wordt afgestemd over het (*waar mogelijk gezamenlijk*) reageren en anticiperen op landelijke trends.

• Groene Directeuren Overleg

Periodiek overleg tussen Staatsbosbeheer, Vogelbescherming Nederland, Stichting Natuur & Milieu, Wereld Natuur Fonds, Natuurmonumenten en De12Landschappen. Belangrijk agendapunt in 2009 was de maatschappelijke positie van natuurorganisaties in relatie tot de groeiende negatieve politieke attitude richting natuurbescherming.

- **TBO-stuurgroep Beheer en Inrichting Landelijk Gebied**

Deze groep heeft de Index opgesteld, de bouwsteen van de nieuwe subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) en bijgedragen aan de SNL-implementatie. Belangrijk aandachtspunt in 2009 was het realiseren van een zo adequaat mogelijke vergoeding voor natuurbeheer.

- **Bosschap**

De provinciale Landschappen waren in 2009 weer vertegenwoordigd in diverse werkgroepen en commissies van het Bosschap. Ook namen ze deel aan het Terreinbeheerderoverleg.

- **Groene 11**

Dit samenwerkingsverband zet zich namens alle dertien G11-partners in voor een effectieve politieke lobby rond natuur- en milieudossiers. In 2009 ging het vooral om de voortgang van de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), Natura 2000, wijziging van de Natuurbeschermingswet en de Crisis- en herstelwet. De12Landschappen heeft in 2009 enkele malen expliciet gebruikgemaakt van de G11-faciliteit om vanuit eigen perspectief voor de natuur te pleiten, onder andere tijdens een presentatie over de streekrekening in Nieuwspoot.

Overlegorganen voor natuurbelang

Het uitwisselen van standpunten over natuurbelang in brede zin gebeurt ook volop in overlegorganen tussen overheid en maatschappelijke organisaties. De12Landschappen participeerde in 2009 onder meer in de volgende organen:

- **Stuurgroep Subsidieregeling Natuur- & Landschapsbeheer**

Dit orgaan staat onder voorzitterschap van het IPO; het ministerie van LNV is mede-opdrachtgever. Binnen dit platform werken landelijke organisaties voor natuurbeheer en agrarisch natuurbeheer samen met IPO en LNV aan een nieuw subsidiestelsel.

- **Beleidskader Faunabeheer**

Een bestuurlijk overleg tussen landelijke natuurorganisaties, LTO, agrarische natuurverenigingen, KNJV, FPG, IPO en LNV met als doel de minister te adviseren over faunabeheer. In 2009 stonden de discussies vooral in het teken van (overzomerende) ganzen.

- **Landelijk Overleg Vitaal Platteland**

Natuurmonumenten vertegenwoordigt De12Landschappen (en Staatsbosbeheer) in dit bestuurlijke overleg. Onder voorzitterschap van het ministerie van LNV wordt een breed spectrum aan onderwerpen m.b.t. de groene ruimte voorgelegd aan de landelijke sectororganisaties.

8 Goed faciliteren leidt tot méér dan de som der delen

De werkorganisatie van ons samenwerkingsverband is klein, maar tegelijk zeer wendbaar. De12Landschappen is een verbindende kracht die met verve staat voor het landschap. Ontwikkelingen die zich voordoen bij de provinciale Landschappen hebben gevolgen voor de keuzes die het samenwerkingsverband maakt. Ook externe factoren beïnvloeden keuzes voor de toekomst, zoals de relatie met de Nationale Postcode Loterij en de aangekondigde bezuinigingen op de Rijksbegroting. Daarom kijken we kritisch naar de scenario's en de gevolgen daarvan voor onze organisatie.

Wat er ook gebeurt: het landschap is en blijft waardevol. Die boodschap gaan we nog duidelijker naar voren brengen. Dat doen we namens de twaalf Landschappen. Het faciliteren van de samenwerking tussen deze provinciale organisaties is één van de belangrijkste doelen van De12Landschappen. De insteek is altijd dat onze faciliterende rol tot méér leidt dan de som der delen. Wij bieden de 12 Landschappen een platform door het organiseren en coördineren van overleg, besluitvorming en gezamenlijke projecten. De structuur van De12Landschappen is afgestemd op deze hoofdtaken. U kunt doorklikken naar de belangrijkste elementen binnen die structuur; daarbij vermelden we tevens per onderdeel de belangrijkste onderwerpen die in 2009 speelden.

Het bestuur: van visie tot jaarrekening

Het bestuur van De12Landschappen wordt gevormd door vertegenwoordigers van alle twaalf Landschappen. De rollen worden door de leden zelf verdeeld. Het (*onbezoldigde*) lidmaatschap geldt voor vier jaar, met de mogelijkheid om maximaal één keer te verlengen. Taken van het bestuur zijn: begroting vaststellen, jaarrekening, jaarverslag, visie- en strategieontwikkeling, vaststellen en bewaken directiestatuut en treasury statuut en tot slot – indien nodig – het benoemen, schorsen of ontslaan van de directeur (*na advisering van het Directeuren-Rentmeestersoverleg*).

Het bestuur opereert op enige afstand van de dagelijkse werkpraktijk van De12Landschappen. In vergaderingen wordt het bestuur op de hoogte gebracht van actuele ontwikkelingen en lopende projecten. Bovendien worden de bestuursleden geïnformeerd door de periodieke nieuwsbrief van de directeur en door kwartaalrapportages. Het bestuur heeft in 2009 verschillende inhoudelijke discussies gevoerd, onder meer over de provinciale ontwikkelingen, het nieuwe Subsiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL), de zichtbaarheids campagne, internationale relaties en de Nationale Postcode Loterij. Samen met het DRO is tijdens de jaarlijkse tweedaagse gesproken over het thema water in samenhang met natuurbeheer. Verder waren er extra bestuursbijeenkomsten om te praten over de rol en positie van het Landschap in het landelijk gebied en over de financiering van verwerving en beheer van natuur en landschap. Ook de positionering van De12Landschappen kwam in 2009 aan de orde. Voorts zijn de jaarrekening 2008, het werkplan + begroting 2010 en de meerjarenplanning goedgekeurd.

De agenda's van de bestuursvergadering worden voorbereid door de agendacommissie, bestaande uit de voorzitter van het bestuur, de voorzitter van het DRO en de directeur van de stichting.

Overleg directeuren-rentmeesters vormt de basis

Het Directeuren-Rentmeestersoverleg (DRO) vormt de inhoudelijke basis van De12Landschappen en de voedingsbodem voor de werkorganisatie. Het DRO bepaalt de agenda op basis van de beleidsdoelen die het bestuur heeft vastgesteld. Dat begint met het vaststellen van het jaarlijkse werkplan en eindigt met de inhoudelijke aansturing van de directeur. Het DRO wordt voorgezeten door één van de directeuren van de 12 Landschappen. Dit voorzitterschap rouleert elk jaar; in juni 2009 heeft Henk Hengeveld van Landschap Overijssel het overgenomen van Jan Kuiper van Landschap Noord-Holland.

De bijeenkomsten van het DRO worden voorbereid door de werkorganisatie. Terugkerende thema's bij de zes bijeenkomsten in 2009 waren het nieuwe Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL), de sturingssystematiek, grondverwerving, de zichtbaarheids campagne en de gezamenlijke verzekeringsportefeuille. Samen met het bestuur is tijdens de jaarlijkse tweedaagse gesproken over het thema water in samenhang met natuurbeheer.

De agenda's van de DRO-bijeenkomsten worden voorbereid door de agendacommissie, bestaande uit de voorzitter van het bestuur, de voorzitter van het DRO en de directeur van het samenwerkingsverband.

Centraal overleg marketing en communicatie

Heldere en gestructureerde communicatie is een voorwaarde om als samenwerkingsverband te functioneren. Alle twaalf Landschappen hebben een eigen verantwoordelijke voor communicatie. Samen vormen zij het landelijke Communicatie Marketing Overleg (CMO), onder voorzitterschap van de directeur van De12Landschappen. Het CMO stemt het landelijke communicatiebeleid af en geeft (on)gevraagd advies aan het Directeuren-Rentmeesters Overleg (DRO). De12Landschappen vertaalt dit advies naar concrete werkplannen voor communicatie, positionering en fondsenwerving en draagt zorg voor uitvoering. De overleggen – die worden gefaciliteerd en voorbereid door De12Landschappen – zijn ook bedoeld om kennis te delen en ervaringen uit te wisselen.

Operationele facilitering

De12Landschappen coördineert meerdere projecten waarin de provinciale Landschappen participeren; denk bijvoorbeeld aan de collectieve contracten met het Kadaster voor het leveren van topografische kaarten. De kosten en baten worden over de deelnemers omgeslagen, zodat het samenwerkingsverband zo kostenneutraal mogelijk kan opereren en alleen personele inzet levert.

PrAss en NeLIS

Twee concrete voorbeelden van interne operationele samenwerking zijn de Projectgroep Assurantiën (PrAss) en het Natuurmonumenten en Landschappen Informatiesysteem (NeLIS). PrAss beheert de verzekeringsportefeuille van de 12 Landschappen en dat heeft sinds de start in 1996 al veel kosten bespaard. Het NeLIS is een gezamenlijk project van De12Landschappen (waarin vijf Landschappen participeren) en Natuurmonumenten. Het gaat om een Vastgoed/Geografisch Informatiesysteem met natuurdatabank dat (nu nog) is gekoppeld aan kantoorautomatisering. Het contract loopt af in 2010. Inmiddels lopen besprekingen over het ontwerp van een nieuw systeem waarbij ook Staatbosbeheer aanhaakt. De werktitel is 'Gemeenschappelijk Basissysteem Natuur en Landschap' (GBNL). Voor de kantoorautomatisering wordt een apart traject gevolgd.

CAO

Aanstelling en inschaling van personeel en directie gebeurt conform de '*CAO Bos en Natuur, ondernemersdeel DE LANDSCHAPPEN*'. De nieuwe Raam-CAO Bos en Natuur is van kracht sinds 1 januari 2008 met een looptijd van twee jaar. In 2009 zijn verkenningen uitgevoerd voor de nieuwe CAO per 2010.

Informatie en uitwisseling

De overleg- en besluitvormingscultuur neemt een centrale plaats in binnen de werkzaamheden van De12Landschappen. Juist daarom is er altijd aandacht voor gedachtewisseling. Zowel de directeur als (beleids)medewerkers van De12Landschappen bezoeken daarom regelmatig een Landschap om elkaar bij te praten. In 2009 zijn Het Drentse Landschap, Landschap Overijssel, Geldersch Landschap en Geldersche Kasteelen, Het Utrechts Landschap, Het Brabants Landschap en Het Limburgs Landschap bezocht. Bij die ontmoetingen gaat het vooral over actualiteiten, projecten en knelpunten op provinciaal niveau. Mede op basis van die informatie kan De12Landschappen de vertaalslag maken naar een bredere insteek,

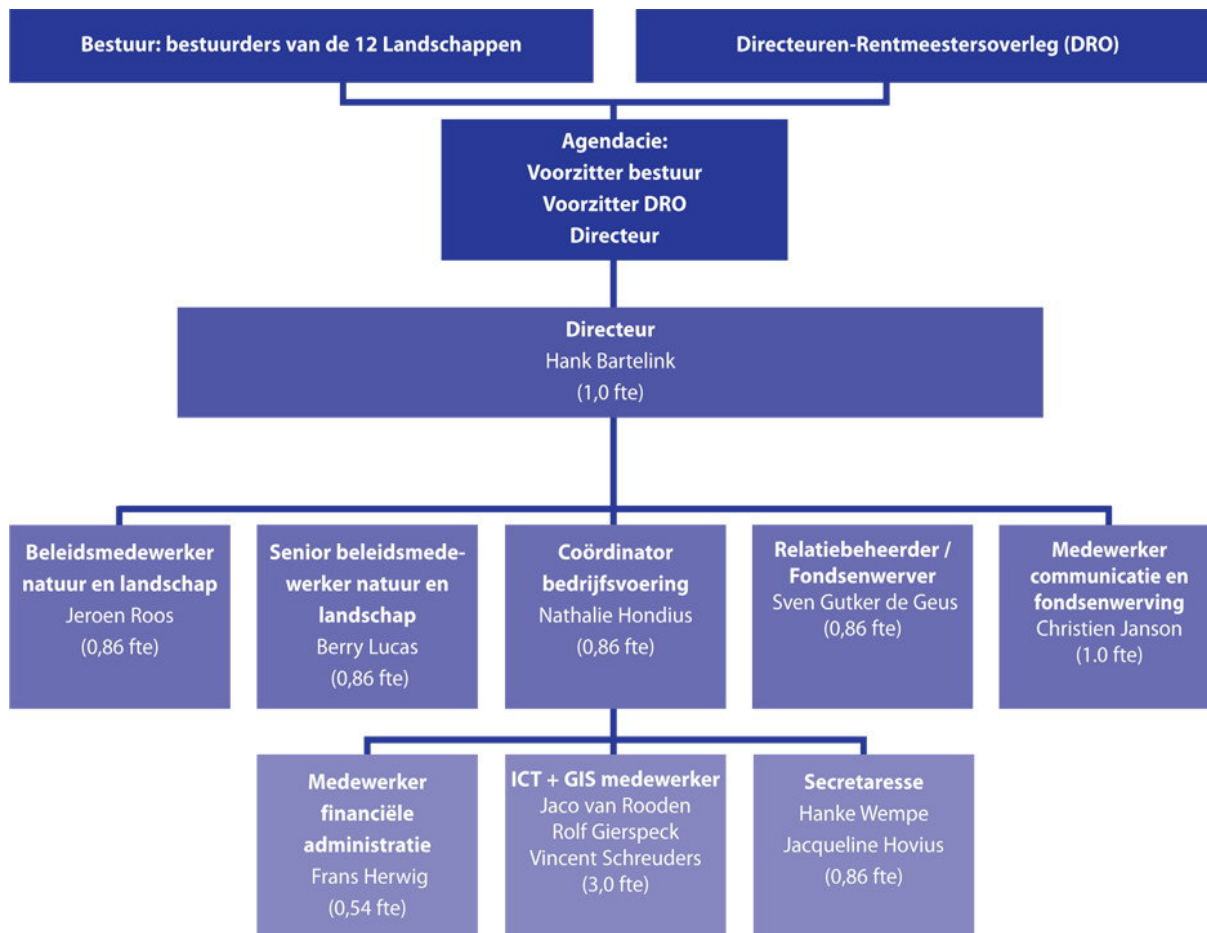
bijvoorbeeld via politieke lobby, aandacht in de landelijke media of landelijke fondsenwerving.

Omgekeerd heeft De12Landschappen in 2009 ook verschillende themabijeenkomsten georganiseerd voor terreinbeheerders en beleidsmakers van de provinciale Landschappen. Onderwerpen waren onder meer data-uitwisseling flora en fauna, weidevogelbeheer en kennisuitwisseling voor het nieuwe Subsiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL). Incidenteel schoven ook externen aan.

Intranet

De12Landschappen is medio 2009 gestart met een Intranet-proef. Een groep medewerkers van diverse Landschappen kon een half jaar lang inloggen op het systeem. De eerste reacties waren dermate positief dat het intranet nu toegankelijk is voor meer medewerkers; het zal in de nabije toekomst nog breder worden ingezet voor met name informatievoorziening.

Bijlage 1 Organogram

Bijlage 2**Samenstelling Bestuur De12Landschappen per 31 december 2009**

	Algemeen lid	Plaatsvervangend lid
Het Groninger Landschap	<p>dhr. J. van Dijk (vicevoorzitter) Benoemd in 2003, herbenoemd in 2007, termijn loopt af in 2011.</p> <p>(Neven)functies Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Het Groninger Landschap Voorzitter Landinrichtingscommissie Peize Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Ambulance Zorg Groningen Bestuurlijke Procesbegeleider IPO Den Haag: Ombouw Programma Natuur Beheer. Lid Raad van Toezicht Thuiszorg Groningen Voorzitter Stichting Noorderbreedte Voorzitter Stichting Waddenproducten Voorzitter PKN Kerkenraad Oldekerk, Niekerk, Faan Lid commissie evaluatie aanbesteding OV Groningen Drenthe Voorzitter commissie MTR Provincie Drenthe Voorzitter Begeleidingscommissie Onderzoek Financieringsbehoefte van het Ned.Landschap van het IPO</p>	<p>Mr. H. Huitsing Benoemd 2009, herbenoembaar in 2013, 2^e termijn loopt af in 2017.</p>
It Fryske Gea	<p>dhr. mr. A. van der Meer Benoemd in 2008, herbenoembaar in 2012, 2^e termijn loopt af in 2016.</p> <p>(Neven)functies Vice-president rechtbank Assen, sectorvoorzitter sector kanton en sector civiel Voorzitter bestuur Vereniging It Fryske Gea Bestuurslid Stichting Hedwig Carolinafonds Bestuurslid Stichting Ynnatura Secretaris Vereniging Spavo Secretaris Stichting Munt & Penningenkabinet</p>	<p>dhr. J.K. Kolhoff Benoemd in 2004, herbenoemd in 2008, termijn loopt af in 2012.</p>
Het Drentse Landschap	<p>mw. A. Edelenbosch Benoemd in 2008, herbenoembaar in 2012, 2^e termijn loopt af in 2016.</p> <p>(Neven)functies Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Het Drentse Landschap Voorzitter Raad van Advies Stichting Het Drentse Landschap Voorzitter Technische Commissie Bodem, VROM Lid van de Raad van Commissarissen Van Lefier, woningcorporatie</p>	<p>dhr. mr. D. Hoorn Benoemd in 2006, herbenoembaar in 2010, 2^e termijn loopt af in 2014.</p>

	<p>Lid van Bestuur Je Maitiendrai Fonds Lid van Bestuur (vereniging) IVN, Amsterdam Lid Raad van Toezicht (stichting) IVN, Amsterdam</p>	
<p>Landschap Overijssel</p>	<p>dhr. J. G. Woolderink Benoemd in 2004, herbenoemd in 2008, termijn loopt af in 2012.</p> <p>(Neven)functies Lid Raad van Toezicht Stichting Het Overijssels Landschap Bestuurslid Koninklijke Nederlandse Heidemaatschappij</p>	<p>Dhr. C.H. van der Kleij Benoemd in 2008, herbenoembaar in 2012, 2^e termijn loopt af in 2016.</p>
<p>Het Geldersch Landschap en Geldersche Kasteelen</p>	<p>dhr. drs. H.A. Doek Benoemd in 2005, herbenoemd in 2009, termijn loopt af in 2013.</p> <p>(Neven)functies Lid Eerste Kamer der Staten-Generaal Voorzitter Raden van Toezicht Het Geldersch Landschap en Geldersche Kasteelen Lid bestuur NJO: Nederlandse Orkest- en Ensemble-Academie Lid bestuur Introdans Voorzitter Raad van Toezicht Karakter Lid Vereniging Aegon N.V. Lid Raad van Toezicht Hannema de Stuers Fundatie Lid bestuur NederlandsKamerOpera Festival Lid Raad van Advies Nationaal Park de Hoge Veluwe Commissaris Robbers & van den Hoogen B.V. Lid Raad van Toezicht Nederlands Openluchtmuseum Commissaris Ontwikkelingsmaatschappij Oost Nederland N.V.</p>	<p>dhr. drs. E.H.J. Kok MBA Benoemd in 2006, herbenoembaar in 2010, 2^e termijn loopt af in 2014.</p>
<p>Het Flevo-landschap</p>	<p>dhr. ing. B. Fokkens (voorzitter) Benoemd in 2002, herbenoemd in 2006, termijn loopt af in 2010.</p> <p>(Neven)functies Voorzitter bestuur Stichting Flevo-landschap Topadviseur Rijkswaterstaat Secretaris Stichting Exploitatie Reservegronden Flevoland Lid Raad van Toezicht International Union for the Conservation of Nature, The Netherlands Voorzitter Stichting Biologische Landbouw Flevoland Voorzitter Stichting Centrum Biologische Landbouw Flevoland Bestuurslid Stichting Nederland Bouwt V.O.C.-retourschip Lelystad (BataviaWerf) Bestuurslid Stichting Nieuw Land Poldermuseum Secretaris Raad van Toezicht Stichting Bureau Jeugdzorg Flevoland</p>	<p>dhr. mr. C.W.J. Okkerse Benoemd in 2002, herbenoemd in 2006, termijn loopt af in 2010.</p>

	<p>Bestuurslid Stichting Kennistransfer Flevoland Secretaris Stichting SuriFlevo Voorzitter Raad van Commissarissen Olde Rikkert Bouwgroep B.V. Voorzitter van de Raad van Commissarissen De Stadserven Kampereiland e.o. N.V. Voorzitter Raad van Advies van de Nederlandse Vereniging van Rentmeesters Kamerheer van Hare Majesteit de Koningin in de provincie Flevoland</p>	
Het Utrechts Landschap	<p>dhr. prof. dr. O.A.L.C. Atzema Benoemd in 2005, herbenoemd in 2009, termijn loopt af in 2013.</p> <p>(Neven)functies Hoogleraar Universiteit Utrecht Lid bestuur Stichting Het Utrechts Landschap Lid Provinciale commissie voor de leefomgeving, provincie Utrecht Lid Kunstcommissie Universiteit Utrecht</p>	<p>dhr. jhr. ing. L. de Geer Benoemd in 2002, herbenoemd in 2006, termijn loopt af in 2010.</p>
Landschap Noord-Holland	<p>dhr. mr. J. Fokkens (secretaris) Benoemd in 2003, herbenoemd in 2007, termijn loopt af in 2011.</p> <p>(Neven)functies Lid Raad van Toezicht Landschap Noord-Holland</p>	<p>dhr. C.J.I.M. van Tilburg Benoemd in 2005, herbenoemd in 2009, termijn loopt af in 2013.</p>
Het Zuid- Hollands Landschap	<p>mw. mr. F.M. Konijnenberg Benoemd in 2009, herbenoembaar in 2013, 2^e termijn loopt af in 2017.</p> <p>(Neven)functies Notaris Lid bestuur Stichting Het Zuid-Hollands Landschap</p>	<p>dhr. drs. A.H. Dorresteyn Benoemd in 2006 herbenoembaar in 2010, 2^e termijn loopt af in 2014.</p>
Het Zeeuwse Landschap	<p>Vacature</p>	<p>dhr. ir. W.H. van der Hoofd Benoemd in 2008, herbenoembaar in 2012, 2^e termijn loopt af in 2016.</p>
Het Brabants Landschap	<p>dhr. prof. dr. T.A.M. Beckers Benoemd in 2009, herbenoembaar in 2013, 2^e termijn loopt af in 2017.</p> <p>(Neven)functies Vicevoorzitter bestuur Stichting Het Brabants Landschap Adviseur Telos Voorzitter bestuur V2 Voorzitter Raad van toezicht Streekrekening Het Groene Woud Lid Raad van toezicht KIC Recreatie</p>	<p>dhr. drs. E. van Dijk Benoemd in 2009, herbenoembaar in 2013, 2^e termijn loopt af in 2017.</p>

Het Limburgs Landschap	mw. M.H.Ph. Gresnigt-Raemaekers Benoemd in 2006, herbenoembaar in 2010, 2^e termijn loopt af in 2014. (Neven)functies Voorzitter bestuur Stichting Het Limburgs Landschap Vice Voorzitter Bestuur CDA Limburg Voorzitter CDA Weert Voorzitter Stichting Schans en Kapel Voorzitter Stichting Samen Zorgen Huis Lid bestuur Stichting Robur	mw. drs. J.M.C. Driessen Benoemd in 2009, herbenoembaar in 2013, 2^e termijn loopt af in 2017.
-------------------------------	--	---

De12Landschappen	dhr. dr. ir. H.H. Bartelink (directeur) Nevenfuncties Plaatsvervangend lid Bestuur Bosschap Plaatsvervangend lid Raad van Toezicht IUCN Lid bestuur Stichting Flora- en Faunawetexamens Lid bestuur Stichting Vakblad Natuur Bos en Landschap Voorzitter Koninklijke Nederlandse Bosbouw Vereniging (KNBV) Lid bestuur Voleybalvereniging Nuovo
-------------------------	---

Begroting 2010

De12Landschappen

Baten en Lasten Kerntaken

	€	€
Totaal Baten Kerntaken		11.320.000
- Nationale Postcode Loterij		
- Rente opbrengsten		
- Samenwerking LNV		
- Overige baten		
Totaal Lasten Kerntaken		12.035.000
Lasten interne organisatie	610.000	
- Organisatie		
- Personeel		
Lasten Doelstellingen		
Zichtbaar zijn en beïnvloeden	58.500	
- Natuurbeleid		
- Landschap & cultureel erfgoed		
- Water & Klimaat		
- Soorten en leefgebieden		
- Omvorming Programma Beheer		
- Politieke en bestuurlijke zichtbaarheid		
- Europa & internationaal		
- Externe communicatie		
Relatiebeheer en Fondsenwerving	11.302.000	
- Doorbetaling fondsenwerving Nationale Postcode Loterij		
- Communicatie		
- Relatiebeheer		
Faciliteren & verbinden: dossiers	54.500	
Operationele facilitering overleg		
Strategie & beleid		
Kennisuitwisseling & themadagen		
Interne communicatie		
Onvoorzien	10.000	
Resultaat Kerntaken		-715.000
Bijdrage per provinciaal Landschap aan kerntaken		59.583

Baten en Lasten Extra activiteiten

	€	€
Totaal Baten Extra activiteiten		298.500
Totaal Lasten Extra activiteiten		570.000
Zichtbaar zijn en beïnvloeden	125.000	
Relatiebeheer en Fondsenwerving	1.000	
Faciliteren & verbinden: dossiers	394.000	
Actualiteiten	50.000	
Resultaat Extra activiteiten		-271.500
Bijdrage per provinciaal Landschap aan Extra activiteiten		22.625